

Εμμανουήλ Αποστολάκης, Κωνσταντίνος Δ. Αρβανιτάκης, Ουρανία Γκικοπούλου,
Δέσποινα Ιμβριώτη, Βασιλική Ιωακειμίδου, Μιχαήλ Καλογιαννάκης, Ευστράτιος Καπότης,
Μαρία Μπιμπούδη, Σοφία Παπαδημητρίου, Ματθαίος Πατρινόπουλος

Μελέτη Περιβάλλοντος

Β΄ Δημοτικού ▶ Α΄ Τεύχος

Μελέτη Περιβάλλοντος

Β΄ Δημοτικού

Α΄ Τεύχος

Επιστημονική Επιτροπή Αξιολόγησης

Συντονιστής – Αξιολογητής

Πανταζής Γεωργίου

Εν ενεργεία μέλος Διδακτικού Ερευνητικού Προσωπικού Πανεπιστημίου

Αξιολογητής

Πέτρος Αγγελόπουλος

Εν ενεργεία Εκπαιδευτικός

Αξιολογητής

Δημήτριος Ράμμος

Εν ενεργεία Εκπαιδευτικός

Τεχνική Εμπειρογνώμονας

Αγγελική Θεοδόση

Πτυχιούχος Πληροφορικής

Επικουρική Εμπειρογνώμονας

Ειρήνη Σταυριανού

Πτυχιούχος τεχνολογίας γραφικών τεχνών

Υπεύθυνη του μαθήματος/γνωστικού αντικειμένου στο πλαίσιο της Πράξης

Άννα-Αικατερίνη Λυκούρη, Σύμβουλος Α΄ ΙΕΠ,
Μέλος της Επιστημονικής Ομάδας Έργου (ΕΟΕ) της Πράξης

Πράξη με τίτλο: «Συγγραφή, Αξιολόγηση και Ένταξη διδακτικών βιβλίων στο Μητρώο Διδακτικών Βιβλίων και στην Ψηφιακή Βιβλιοθήκη Διδακτικών Βιβλίων» με κωδικό ΟΠΣ 6010165 στο Πρόγραμμα «Ανθρώπινο Δυναμικό και Κοινωνική Συνοχή» 2021-2027

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Σπυρίδων Δουκάκης

Πρόεδρος του Δ.Σ. του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Υπεύθυνη Πράξης

Πολυξένη Μπίλλα

Σύμβουλος Α΄ του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Προϊσταμένη Τμήματος Β΄ Προγραμμάτων Σπουδών και Εκπαιδευτικού Υλικού

Αναπληρώτρια Υπεύθυνη Πράξης

Άννα-Αικατερίνη Λυκούρη

Σύμβουλος Α΄ του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής

**«Με τη συγχρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης»
και το Πρόγραμμα «Ανθρώπινο Δυναμικό και Κοινωνική Συνοχή»**

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Υπουργείο Παιδείας, Θρησκευμάτων
και Αθλητισμού

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Μελέτη Περιβάλλοντος

Β΄ Δημοτικού

Εμμανουήλ Αποστολάκης, Κωνσταντίνος Δ. Αρβανιτάκης,
Ουρανία Γκικοπούλου, Δέσποινα Ιμβριώτη, Βασιλική Ιωακειμίδου,
Μιχαήλ Καλογιαννάκης, Ευστράτιος Καπότης, Μαρία Μπιμπούδη,
Σοφία Παπαδημητρίου, Ματθαίος Πατρινόπουλος

Α΄ Τεύχος

Συγγραφική ομάδα:

Εμμανουήλ Αποστολάκης, Φυσικός, Δρ ΕΚΠΑ

Κωνσταντίνος Δ. Αρβανιτάκης, Σύμβουλος Εκπαίδευσης, Δρ Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας

Ουρανία Γκικοπούλου, Εκπαιδευτικός ΠΕ70, Διδάκτωρ και Μεταδιδάκτωρ ΕΚΠΑ

Δέσποινα Ιμβριώτη, Εκπαιδευτικός ΠΕ70, Δρ ΕΚΠΑ

Βασιλική Ιωακειμίδου, Σύμβουλος Εκπαίδευσης, Εθνική Επιθεωρήτρια Ευρωπαϊκών Σχολείων, Δρ ΕΑΠ

Μιχαήλ Καλογιαννάκης, Μέλος ΔΕΠ, Παιδαγωγικό Τμήμα Ειδικής Αγωγής, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας (συντονιστής συγγραφικής ομάδας)

Ευστράτιος Καπότης, Φυσικός, Δρ ΕΚΠΑ

Μαρία Μπιμπούδη, Σύμβουλος Εκπαίδευσης, Δρ ΕΚΠΑ

Σοφία Παπαδημητρίου, Προϊσταμένη Τμήματος Εκπαιδευτικής Ραδιοτηλεόρασης & Ψηφιακών Μέσων – ΥΠΑΙΘΑ, Δρ ΕΑΠ, Μεταδιδάκτωρ Πανεπιστημίου Αιγαίου

Ματθαίος Πατρινόπουλος, Σύμβουλος Εκπαίδευσης, Δρ ΕΚΠΑ

Εικονογράφηση: Μαρία Μανουρά

Άντληση εικόνων/φωτογραφιών από: *Freerik*, αρχεία συγγραφέων

Προεκτυπωτικές εργασίες:

Περιεχόμενα

Εισαγωγή	6
Πολιτειότητα	
Εμείς και οι ομάδες μας	8
Μια γειτονιά: Όλοι διαφορετικοί, όλοι ίσοι!	14
Ευτυχία και φροντίδα	18
Με τι μετακινούμαστε; Με μέσα μεταφοράς!	22
Περπατάμε με ασφάλεια	27
Οι βοηθοί μας για ασφαλείς μετακινήσεις!	31
Κοινωνικές σχέσεις	
Η πιο μεγάλη μας οικογένεια	35
Το σχολείο μας, μια άλλη οικογένεια	41
Διαφωνίες	47
Ένα μουσείο στο σχολείο μας	51
Ο τόπος, η χώρα, ο πλανήτης όπου ζω	
Η συνοικία μας	56
Η πόλη μας ή το χωριό όπου ζούμε	64
Αλλαγές στη Γη	68
Αλλαγές στον ουρανό του τόπου μας	72
Οι μετεωρολόγοι του σχολείου μας	77
Ζωή και οικοσυστήματα	
Άνθρωποι, ζώα και φυτά παρέα	84

Με χαρά ανταμώνουμε...
Ευχάριστα νέα να πούμε.
Λέμε «ναι» στο σχολειό.
Εμείς, εσείς, ένας ρυθμός γνωστός.
Ταραταζούμ! Ήχος τρελός, ζωντανός!
Η καρδιά χτυπά από ευτυχία και χαρά!

Παρατηρούμε το περιβάλλον ολόγυρά μας.
Ερωτήματα θέτουμε, απαντήσεις ζητούμε.
Ροδιά, μηλιά, κερασιά, δεντράκια στη σειρά!
Ισιάζουμε τα χέρια μας να φτιάξουμε κλαδιά!
Βατραχάκια κυνηγούν οι βίδρες στο νερό.
Άγρια ζώα τον σεβασμό μας απαιτούν.
Λουλουδάκια διαφορετικά είμαστε, μα το λιβάδι ομορφότερο είναι έτσι.
Λύνουμε διαφωνίες συζητώντας.
Ομάδα είμαστε, ίσοι μεταξύ μας!
Νοιαζόμαστε για τους ανθρώπους, τα ζώα, τα φυτά.
Τον τόπο μας παρατηρούμε, αγαπάμε και τραγουδάμε!
Ο ουρανός χαμογελά...
Συννεφιά δε χωρά!

Φέτος θα γίνουμε
οι μετεωρολόγοι του σχολείου μας!
Θα μελετήσουμε τον καιρό το φθινόπωρο,
τον χειμώνα, την άνοιξη και το καλοκαίρι.
Στους πίνακες της ενότητας
Οι μετεωρολόγοι του σχολείου μας
καταγράφουμε πώς είναι ο καιρός τώρα
που είναι φθινόπωρο στον τόπο μας
και σε έναν ακόμα τόπο της χώρας μας.

Εδώ είμαι κι εγώ!!!
Αλλάζω μια στιγμή και φύγαμε για νέες περιπέτειες!
Θα βρίσκετε κάθε φορά τι είμαι;

Φέτος όλοι μαζί...

Συζητάμε.

Κάνουμε πειράματα.
Μελετούμε.

Γράφουμε.
Αντιστοιχίζουμε.
Σημειώνουμε.
Κυκλώνουμε.
Υπογραμμίζουμε.

Παίζουμε.

Ζωγραφίζουμε.
Χρωματίζουμε.

Διαβάζουμε και
μαθαίνουμε.

Κάνουμε κατασκευές.
Κόβουμε. Κολλάμε.

Διαβάζουμε κάτι που
θα μας κάνει εντύπωση!

Δραστηριότητες που πραγματοποιούμε
με ψηφιακές συσκευές:

Ψηφιακό Υλικό
για τους
εκπαιδευτικούς:

Πολιτειότητα

Ο τόπος, η χώρα,
ο πλανήτης
όπου ζω

Κοινωνικές
σχέσεις

Ζωή και
οικοσυστήματα

• Εμείς και οι ομάδες μας

Σε αυτήν την ενότητα:

- ▷ συζητάμε για τις διαφορετικές ομάδες στις οποίες ανήκουμε,
- ▷ αναγνωρίζουμε πως κάθε άνθρωπος είναι μοναδικός και έχει ανάγκες,
- ▷ καταγράφουμε επιθυμίες των ανθρώπων,
- ▷ μιλάμε για βασικές ανάγκες και δικαιώματα των ανθρώπων.

Διαβάζουμε τις πληροφορίες:

Εγώ είμαι η Ελευθερία!
Είμαι φίλη της οικογένειας
του Σπύρου! Κάνουμε μαζί
μαθήματα ηλεκτρικής κιθάρας,
αλλά δεν πηγαίνουμε
στο ίδιο σχολείο!

Είμαι ο Απόστολος!
Ο μπαμπάς του Σπύρου.
Δουλεύω ως δάσκαλος σε σχολείο.

Είμαι η Βασιλική,
η μαμά του Σπύρου,
και είμαι παιδίατρος!

Είμαι ο Σπύρος.
Πηγαίνω στη Β'
Δημοτικού και μαθαίνω
ηλεκτρική κιθάρα, γιατί
μου αρέσει η μουσική!

Χρησιμοποιούμε το διπλανό εικονίδιο και γράφουμε τις λέξεις που λείπουν.

Τι ξέρουμε για καθένα από τα πρόσωπα των εικόνων; Ενώνουμε τις λέξεις με τις εικόνες!

φίλη ○

μαθητής ○

παιδιάτρος ○

μαμά ○

δάσκαλος ○

μαθαίνει
ηλεκτρική κιθάρα ○

μπαμπάς ○

Και τώρα η σειρά μας!

Σε πόσες διαφορετικές ομάδες ανήκουμε; Συμπληρώνουμε τα κενά!

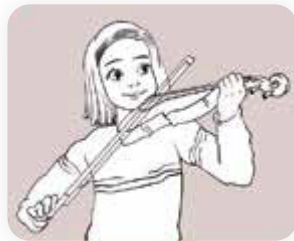
μέλος της χορωδίας:

_____

παίκτης ή παίκτρια σε ομάδα ποδοσφαίρου

_____

μαθαίνω ένα μουσικό όργανο:

_____

ανιψιός ή ανιψιά της

_____

μαθητής ή μαθήτρια στο

_____

κάτοικος στ

_____

Γράφουμε για τις ίδιες αλλά και τις διαφορετικές ομάδες στις οποίες συμμετέχουμε με τα υπόλοιπα παιδιά της τάξης μας.

Ίδιες ομάδες

_____

Διαφορετικές ομάδες

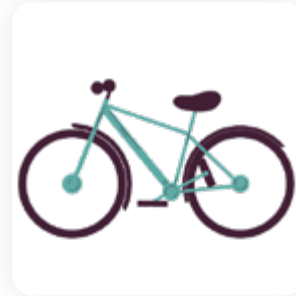
_____

Συζητάμε στην τάξη μας για τις **βασικές ανάγκες** μας.
Γιατί είναι βασικές;

Βάζουμε ένα **B** κάτω από τις εικόνες που δείχνουν βασικές ανάγκες μας και ένα **E** για τις επιθυμίες μας, δηλαδή για κάτι που θα θέλαμε να έχουμε, αλλά μπορούμε να ζήσουμε και χωρίς αυτό.

Χρησιμοποιούμε το διπλανό εικονίδιο και ταιριάζουμε τις ίδιες εικόνες.

Γράφουμε μερικές επιθυμίες μας:

Ετοιμάζουμε αφίσες και κονκάρδες για το δικαίωμα κάθε ανθρώπου να έχει **τροφή**, **υγεία**, **ασφάλεια**, **κατοικία**, **παιδεία**.

● Συμπληρωματικό υλικό

Διαβάζουμε!

Μαρίζα Ντεκάστρο, *Πού κρύβονται τα δικαιώματα;*, εκδ. Μεταίχμιο (εικονογράφηση: Άνα Μάτεγιτς)

- ▶ Τα δικαιώματά μας αναγνωρίζονται, προέρχονται, επιβάλλονται και προστατεύονται από τους νόμους του κράτους μας.
- ▶ Κανένας δεν έχει δικαίωμα να μας τα στερεί.
- ▶ Όλοι μας οφείλουμε να προστατεύουμε και να σεβόμαστε τα δικαιώματα των άλλων.

Σύνοψη

Ανήκουμε σε πολλές και διαφορετικές ομάδες. Αυτό μας κάνει διαφορετικούς και διαφορετικές από τους συνανθρώπους μας. Καθένας μας είναι μοναδικός! Καθεμία μας είναι μοναδική! Έχουμε βασικές ανάγκες αλλά και επιθυμίες. Έχουμε δικαίωμα να ικανοποιούμε τις βασικές μας ανάγκες!

Γλωσσάρι

δικαιώματα: αυτά που είναι απαραίτητα για τη ζωή μου και δικαιούμαι να έχω, όπως τροφή, κατοικία, υγεία, ασφάλεια, εκπαίδευση.

Χρησιμοποιούμε το διπλανό εικονίδιο και βλέπουμε τη σύνοψη της ενότητας.

Χρησιμοποιούμε το διπλανό εικονίδιο και διαβάζουμε το γλωσσάρι της ενότητας.

- Μια γειτονιά:
Όλοι διαφορετικοί, όλοι ίσοι!

Σε αυτήν την ενότητα:

- ▷ συζητάμε για μια γειτονιά για όλες και όλους,
- ▷ συζητάμε για ανθρώπους που δεν έχουν σπίτι.

*Τη γλώσσα μου έδωσαν ελληνική.
το σπίτι φτωχικό στις αμμουδιές του Ομήρου...*

Οδ. Ελύτης, Το Άξιον Εστί

*Ήθελα να 'χω ένα σπίτι εξοχικό
μ' έναν πολύ μεγάλο κήπο – όχι τόσο
για τα λουλούδια, για τα δένδρα, και τες πρασινάδες
(βέβαια να βρίσκονται κι αυτά· είν' ευμορφότατα)
αλλά για να 'χω ζώα. Α να 'χω ζώα!*

Κ. Π. Καβάφης, «Σπίτι με κήπον»

Τα πιο σημαντικά κτήρια μιας γειτονιάς είναι τα σπίτια των ανθρώπων. Αναφέρουμε δύο λέξεις που περιγράφουν το σπίτι μας! Κάποιοι άνθρωποι, όμως, χάνουν το σπίτι τους. Πώς είναι να μην έχει ένας άνθρωπος σπίτι να μείνει, να είναι δηλαδή **άστεγος**;

Συζητάμε στην τάξη:

- ▶ Έχουμε συναντήσει στη γειτονιά μας ανθρώπους που δεν έχουν σπίτι;
- ▶ Γιατί έχουν μείνει χωρίς σπίτι; Ξέρουμε; Έχουμε σκεφτεί;
- ▶ Ενδιαφέρεται άραγε κάποιος για αυτούς; Τι μπορούμε εμείς να κάνουμε για αυτούς;
- ▶ Τα σπίτια δεν είναι όλα ίδια. Αλλάζουν πολύ και στο πέρασμα του χρόνου και από τόπο σε τόπο.

Γιατί υπάρχουν διαφορετικά είδη σπιτιών σε διάφορες περιοχές της χώρας μας αλλά και του κόσμου;

Χρησιμοποιούμε το διπλανό εικονίδιο, βλέπουμε εικόνες, διαβάζουμε και συζητάμε.

Υπάρχουν μέρη στη γειτονιά μας όπου δυσκολευόμαστε να φτάσουμε;

► Γράφουμε τέτοια μέρη:

► Γιατί είναι δύσκολο να φτάσουμε σε αυτά;

► Τι θα γινόταν αν είχαμε σπάσει το πόδι μας; Τι συμβαίνει στην περίπτωση ανθρώπων με αναπηρίες;

Σύνοψη

Η γειτονιά μας πρέπει να είναι έτσι φτιαγμένη, ώστε να εξυπηρετεί τις ανάγκες μας. Ιδιαίτερη έγνοια και φροντίδα πρέπει να δείχνουμε για τους άστεγους, δηλαδή τους ανθρώπους που δεν έχουν σπίτι. Επίσης, πρέπει να μπορούν όλοι να φτάσουν εύκολα σε όλους τους χώρους της γειτονιάς μας.

Γλωσσάρι

άστεγος: ο άνθρωπος που δε μένει σε ένα ασφαλές σπίτι.

• Ευτυχία και φροντίδα

Σε αυτήν την ενότητα:

- ▷ αναφέρουμε αξίες όπως η ευτυχία και η φροντίδα,
- ▷ περιγράφουμε στιγμές ευτυχίας,
- ▷ μιλάμε για τη φροντίδα του ανθρώπου προς τον εαυτό του, προς τους άλλους και τις άλλες.

Παίζουμε παντομίμα;

Οι λέξεις είναι τέσσερις: **φροντίδα**, **στοργή**, **ευτυχία**, **δυστυχία**.

Τι μας κάνει ευτυχισμένους;

Τι μας κάνει δυστυχισμένους;

Υπάρχουν τρόποι να βοηθήσουμε άλλους ανθρώπους να βγουν από τη δυστυχία τους και να νιώσουν καλύτερα;

Καταγράφουμε μερικούς τρόπους!

Παρατηρούμε τα έργα τέχνης του δρόμου (street art) στις παρακάτω εικόνες και περιγράφουμε τις σκηνές έγνοιας και φροντίδας σε αυτά.

Χρησιμοποιούμε το διπλανό εικονίδιο και ταιριάζουμε τις ίδιες εικόνες.

Παίζουμε; Χωριζόμαστε σε ομάδες και χτίζουμε πύργους με τουβλάκια. Κάθε φορά που μια ομάδα αναφέρει μια αξία προσθέτει ένα τουβλάκι στον πύργο της. Η ομάδα που έχει τον ψηλότερο πύργο είναι η νικήτρια!

Ζωγραφίζουμε ομαδικά!

Τι σχήμα έχει
η αγάπη;

Τι χρώμα έχει
η υγεία;

Πώς φαντάζεσαι
την ομόνοια;

Υπάρχει ζωγραφιά
για την ευτυχία;

Με ποια εποχή
ταιριάζει η φροντίδα;

Ποιο είναι το σήμα
της συνεργασίας;

Έχει πρόσωπο
ο σεβασμός;

Γεμίζουμε την τάξη με τις ζωγραφιές μας!

Σύνοψη

Είναι πολύ σημαντικό να φροντίζουμε και να προσέχουμε τον εαυτό μας, τους συνανθρώπους μας αλλά και το περιβάλλον γύρω μας.

Όταν είμαστε δυστυχισμένοι ή δυστυχισμένες, αναζητάμε λύσεις για να ξεπεράσουμε τη δυστυχία μας.

Χρησιμοποιούμε τα διπλανά εικονίδια και διαβάζουμε τη σύνοψη και το γλωσσάρι της ενότητας.

Γλωσσάρι

φροντίδα: το ενδιαφέρον προς άλλους ανθρώπους που μας έχουν ανάγκη.

αξίες: μας δείχνουν όσα είναι σημαντικά στη ζωή μας, για να είμαστε καλύτεροι άνθρωποι. Η συνεργασία, ο σεβασμός, η φροντίδα, η αγάπη είναι αξίες που οφείλουμε όλοι να αναζητάμε στη ζωή μας.

- Με τι μετακινούμαστε;
Με μέσα μεταφοράς!

Σε αυτήν την ενότητα:

- ▷ προτείνουμε τρόπους για να μετακινούμαστε καθημερινά,
- ▷ ομαδοποιούμε τα διάφορα μέσα συγκοινωνίας,
- ▷ εκφράζουμε τις εμπειρίες μας από τις καθημερινές μας μετακινήσεις.

Ξεκινάμε;
Καλό δρόμο!

Με ποιους τρόπους μετακινούνται οι άνθρωποι στην εικόνα;

Χρησιμοποιούμε το διπλανό εικονίδιο και συζητάμε για τους τρόπους με τους οποίους μετακινούνται οι άνθρωποι.

Υπάρχουν πολλοί και διαφορετικοί τρόποι να μετακινηθεί κανείς **κοντά** ή **μακριά** σε **ξηρά**, **θάλασσα** και **αέρα**.

Γράφουμε **μέσα μεταφοράς** που χρησιμοποιούμε στον **αέρα**:

_____

_____

_____

Γράφουμε **μέσα μεταφοράς** που χρησιμοποιούμε στη **θάλασσα**:

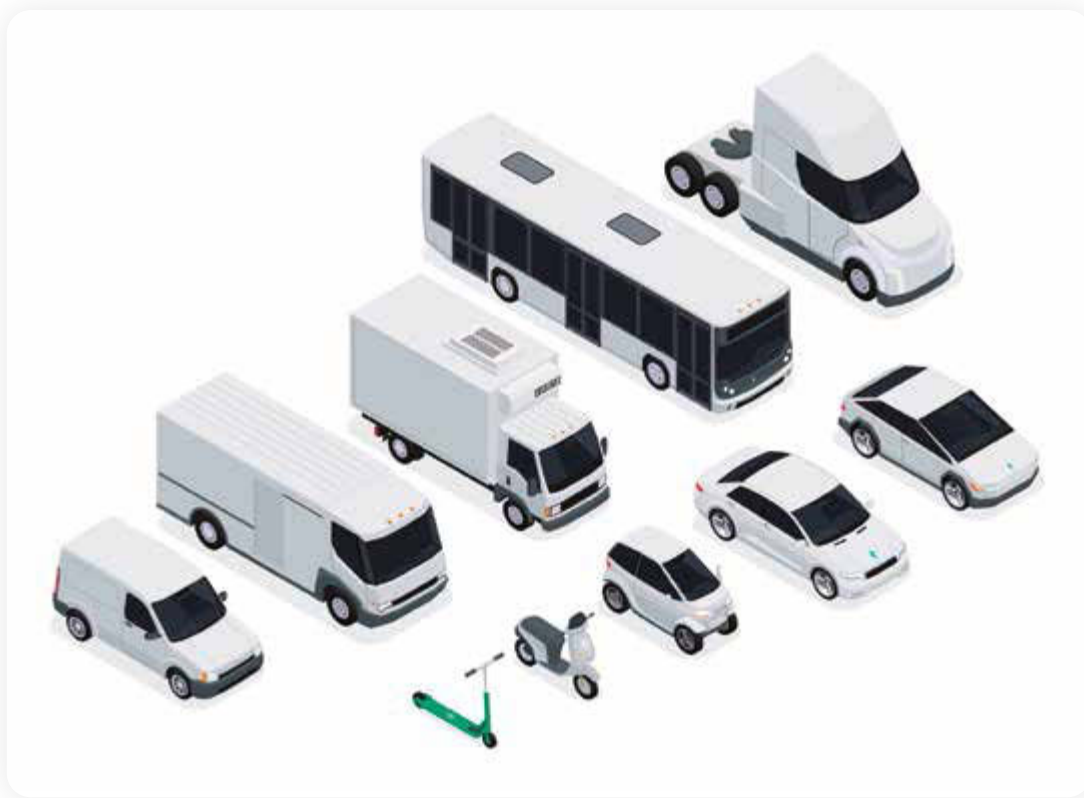
_____

_____

_____

Κυκλώνουμε με **κόκκινη** ξυλομπογιά μέσα μεταφοράς που χρησιμοποιούμε συνήθως για **μικρές αποστάσεις** και με **πράσινη** μέσα μεταφοράς που χρησιμοποιούμε συνήθως για **μεγάλες αποστάσεις**:

Ας γράψουμε!

3

μέσα μεταφοράς που χρησιμοποιούμε στην ξηρά:

2

δίκυκλα, δηλαδή με δύο ρόδες:

1

μέσο μεταφοράς με περισσότερες από δύο ρόδες:

Πώς μετακινούμαστε καθημερινά; Φτιάχνουμε μια ζωγραφιά με το μέσο μεταφοράς που χρησιμοποιούμε.

Σύνοψη

Υπάρχουν διάφορα μέσα μεταφοράς για να μετακινούμαστε σε ξηρά, θάλασσα και αέρα.

Γλωσσάρι

ξηρά: μεγάλα κομμάτια γης χωρίς θάλασσα.

μέσα μεταφοράς: το αυτοκίνητο, το ποδήλατο, το πλοίο, το αεροπλάνο, το τρένο κ.ά. που μας βοηθούν να μετακινούμαστε.

• Περπατάμε με ασφάλεια!

Σε αυτήν την ενότητα:

- ▷ καταγράφουμε κανόνες για να είμαστε ασφαλείς όταν μετακινούμαστε με τα πόδια.

Πολύ χρήσιμα όλα τα μέσα μεταφοράς, αλλά εμείς οι άνθρωποι μπορούμε να διανύουμε μικρές ή μεγάλες αποστάσεις με τα πόδια!

Πώς όμως θα είμαστε ασφαλείς, όταν περπατάμε σε δρόμους όπου κινούνται και διάφορα μέσα μεταφοράς;

Σε καθένα από τα παρακάτω ζευγάρια εικόνων, μία εικόνα παρουσιάζει τη σωστή συμπεριφορά των πεζών και μία τη λανθασμένη.

Βάζουμε **V** στην εικόνα με τη σωστή συμπεριφορά.

Κάτω από τις εικόνες γράφουμε οδηγίες ή κανόνες για τους πεζούς.

_____

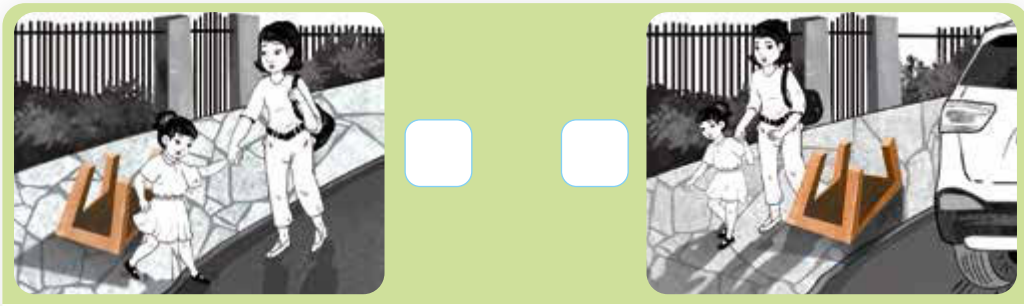
_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

Χρησιμοποιούμε το διπλανό εικονίδιο και επιλέγουμε τη σωστή συμπεριφορά των πεζών.

Σύνοψη

Υπάρχουν κανόνες για να μετακινούμαστε πεζοί με ασφάλεια!
Θυμόμαστε πάντα να:

- ▶ κινούμαστε στο πεζοδρόμιο,
- ▶ κρατάμε το χέρι ενός ενήλικα,
- ▶ χρησιμοποιούμε τις διαβάσεις,
- ▶ μην αποσπάμε την προσοχή μας, π.χ., ακούγοντας μουσική ή κοιτώντας το κινητό τηλέφωνο.

Και... δεν πεταγόμαστε στον δρόμο για κανέναν λόγο!

Γλωσσάρι

πεζός ή **πεζή**: αυτός ή αυτή που πηγαίνει κάπου με τα πόδια.

• Οι βοηθοί μας για ασφαλείς μετακινήσεις!

Σε αυτήν την ενότητα:

- ▷ αναγνωρίζουμε τα φανάρια και τις διαβάσεις τύπου «ζέβρα» για τους πεζούς,
- ▷ εξηγούμε γιατί πρέπει να χρησιμοποιούμε τα φανάρια και τις διαβάσεις,
- ▷ περιγράφουμε τη σημασία των σημαντικότερων σημάτων οδικής κυκλοφορίας.

Σε μια πόλη εμφανίζονται συχνά αυτές οι φιγούρες, ο **Σταμάτης** και ο **Γρηγόρης**.

- ▶ Τους έχουμε συναντήσει ποτέ;
- ▶ Θυμόμαστε πού;
- ▶ Σε τι μας είναι χρήσιμοι;

Χρησιμοποιούμε το διπλανό εικονίδιο και συζητάμε στην τάξη για τις διαβάσεις τύπου «ζέβρα».

Βρίσκουμε τα λάθη στην παρακάτω εικόνα.

Παίζουμε ένα παιχνίδι με τον **Σταμάτη** και τον **Γρηγόρη** και τις διαβάσεις τύπου «ζέβρα».

Έχουμε παρατηρήσει στον δρόμο **σήματα οδικής κυκλοφορίας**; Βοηθούν τους οδηγούς των αυτοκινήτων, των μηχανών, των ποδηλάτων αλλά και τους πεζούς να κυκλοφορούν με ασφάλεια.

Ας ενώσουμε με μια γραμμή καθένα από τα παρακάτω σήματα με τη λέξη ή τη φράση που φανερώνει τη σημασία του.

○ Διάβαση πεζών

○ Αυτοκινητόδρομος

○ Επικίνδυνη
στροφή δεξιά

○ Υποχρεωτική
στάση

○ Απαγορεύεται
η στροφή αριστερά

Χωριζόμαστε σε πέντε (5) ομάδες στην τάξη. Κάθε ομάδα μελετά ένα από τα σήματα της προηγούμενης σελίδας και απαντά στις ερωτήσεις:

- ▶ Τι πρέπει να σκεφτεί ένας οδηγός, όταν δει αυτό το σήμα;
- ▶ Τι μπορεί να συμβεί, αν δεν προσέξει ή αγνοήσει αυτό το σήμα;
- ▶ Τι χρώμα και σχήμα έχει το σήμα;

Σύνοψη

Στους δρόμους υπάρχουν φανάρια με δύο φιγούρες, τον Σταμάτη και τον Γρηγόρη, διαβάσεις τύπου «ζέβρα» και σήματα οδικής κυκλοφορίας. Μας βοηθούν να μετακινούμαστε με ασφάλεια.

Γλωσσάρι

σήματα οδικής κυκλοφορίας: εικόνες που μας βοηθούν να κυκλοφορούμε με ασφάλεια στους δρόμους.

διάβαση: μέρος του δρόμου με γραμμές από το οποίο περνούν απέναντι οι πεζοί.

Χρησιμοποιούμε το διπλανό εικονίδιο και ζωγραφίζουμε τα μέλη της οικογένειάς μας σε μια χαρούμενη συνάντηση.

Παλιά υπήρχαν άλλες φωτογραφικές μηχανές...

Οι φωτογραφικές μηχανές παλιά και σήμερα

παλιά

σήμερα

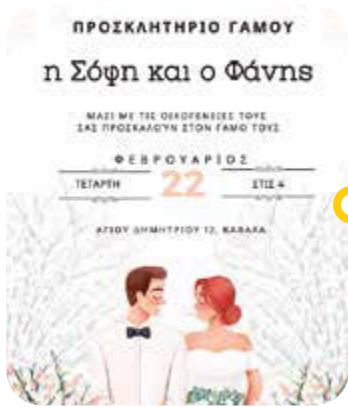
Χρησιμοποιούμε το διπλανό εικονίδιο και τοποθετούμε στη σωστή σειρά τις φωτογραφικές μηχανές.

- ▶ Αναζητάμε παλιές φωτογραφίες της οικογένειάς μας.
- ▶ Παίρνουμε μια συνέντευξη από ένα ή περισσότερα πρόσωπα της φωτογραφίας.
- ▶ Τι θα θέλαμε να μάθουμε για αυτά τα πρόσωπα; Για τον χώρο όπου τραβήχτηκε αυτή η φωτογραφία; Πόσα χρόνια έχουν περάσει από τότε; Λίγα ή πολλά; Πώς νιώθουν τα πρόσωπα της φωτογραφίας;

Ενώνουμε με μια γραμμή τις εικόνες που ταιριάζουν.

χαρά

φόβος

ενθουσιασμός

Χρησιμοποιούμε το διπλανό εικονίδιο και ταιριάζουμε λέξεις με εικόνες.

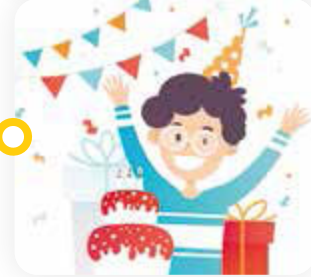
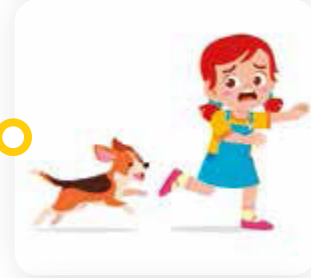
Τι αισθάνονται τα παιδιά στις παρακάτω εικόνες; Ενώνουμε με μια γραμμή τις εικόνες με τις λέξεις που ταιριάζουν.

ζήλια

ενθουσιασμός

αμηχανία

φόβος

Χρησιμοποιούμε το διπλανό εικονίδιο και ταιριάζουμε λέξεις με εικόνες.

Συμπληρωματικό υλικό

Μπορούμε να περάσουμε πολύ όμορφα παίζοντας όλοι μαζί στην οικογένεια. Βεβαίως και όποτε βρισκόμαστε με ξαδέρφια ή άλλους συγγενείς.

Παίζουμε με μπάλες και ποδήλατα έξω από το σπίτι...

Σύνοψη

Αγαπάμε τους συγγενείς μας και νοιαζόμαστε για αυτούς. Περνάμε καλά μαζί τους.

Γλωσσάρι

συγγενείς: οι άνθρωποι που ανήκουν στην ευρύτερη οικογένειά μας.

Χρησιμοποιούμε το διπλανό εικονίδιο και διαβάζουμε το γλωσσάρι της ενότητας.

• Το σχολείο μας, μια άλλη οικογένεια

Σε αυτήν την ενότητα:

- ▷ γνωρίζουμε άλλους και άλλες στο σχολείο μας,
- ▷ περιγράφουμε πώς περνάμε στο σχολείο μας,
- ▷ αναγνωρίζουμε πως είναι σημαντική η ασφάλειά μας στο σχολείο,
- ▷ καταγράφουμε κανόνες της τάξης και του σχολείου μας,
- ▷ φροντίζουμε το σχολείο μας.

Ποια πρόσωπα συναντάμε κάθε μέρα στο σχολείο μας; Τι κάνουν εκεί; Ας κυκλώσουμε όσα πρόσωπα βρίσκουμε στο κρυπτόλεξο.

ΜΑΘΗΤΕΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΥΠΟΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΦΥΛΑΚΑΣ

ΚΑΘΑΡΙΣΤΡΙΑ

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΙ

ΝΟΣΗΛΕΥΤΡΙΑ

A	K	T	Φ	Λ	Z	Ξ	A	E	M	H	X	Y
N	A	Θ	O	N	X	E	I	K	T	Σ	Π	Σ
Ψ	Θ	K	Σ	E	Φ	B	P	Π	Ψ	O	Δ	Σ
Δ	A	Ψ	B	A	A	Ψ	T	A	Δ	E	A	T
X	P	P	E	Λ	K	B	Y	I	Σ	T	Ξ	Ξ
N	I	P	Δ	H	Φ	A	E	Δ	Θ	Σ	Θ	Φ
Γ	Σ	X	Θ	T	Z	Y	Λ	E	T	M	Φ	O
Δ	T	E	M	Ω	Θ	P	H	Y	M	Δ	Γ	Y
Σ	P	O	T	Y	Δ	B	Σ	T	Φ	Z	Σ	N
Φ	I	Π	N	H	Λ	Y	O	I	X	Ω	P	B
A	A	T	A	T	Θ	E	N	K	Γ	K	Y	A
Ω	H	E	Φ	Ω	Ω	A	Ψ	O	B	Θ	E	Π
Σ	Δ	Ω	M	Φ	Σ	Y	M	I	B	Z	Z	B

Χρησιμοποιούμε το διπλανό εικονίδιο και βρίσκουμε τις λέξεις στο κρυπτόλεξο.

Ποια άλλα πρόσωπα από το σχολείο μας μπορούμε να σκεφτούμε;

Βγαίνουμε από την τάξη και πηγαίνουμε μια βόλτα σε διάφορους χώρους του σχολείου μας. Το αγαπημένο μας σημείο στο σχολείο είναι _____

_____, επειδή _____.

Δίνουμε ιδιαίτερη σημασία στα σημεία του σχολείου που έχουν σχέση με την ασφάλειά μας. Βάζουμε **V** στις εικόνες που δείχνουν τι μπορεί να είναι επικίνδυνο για τους μαθητές και τις μαθήτριες ενός σχολείου.

σπασμένο τζάμι

σπασμένες λάμπες

λακκούβα

βιβλιοθήκη

χαλασμένη πρίζα

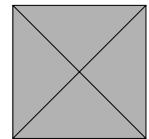

σπασμένος σωλήνας

Χρησιμοποιούμε το διπλανό εικονίδιο και βρίσκουμε τι μπορεί να είναι επικίνδυνο σε ένα σχολείο.

Στην τάξη συζητάμε όσα καταγράψαμε και διατυπώνουμε τις προτάσεις μας για τη βελτίωση του σχολείου μας.

Φτιάχνουμε μια λίστα για να ενημερώσουμε και να ζητήσουμε υποστήριξη από:

- ▶ τον διευθυντή ή τη διευθύντρια του σχολείου,
- ▶ τους εκπαιδευτικούς και τις εκπαιδευτικούς, το υπόλοιπο προσωπικό,
- ▶ άλλους μαθητές και άλλες μαθήτριες,
- ▶ γονείς.

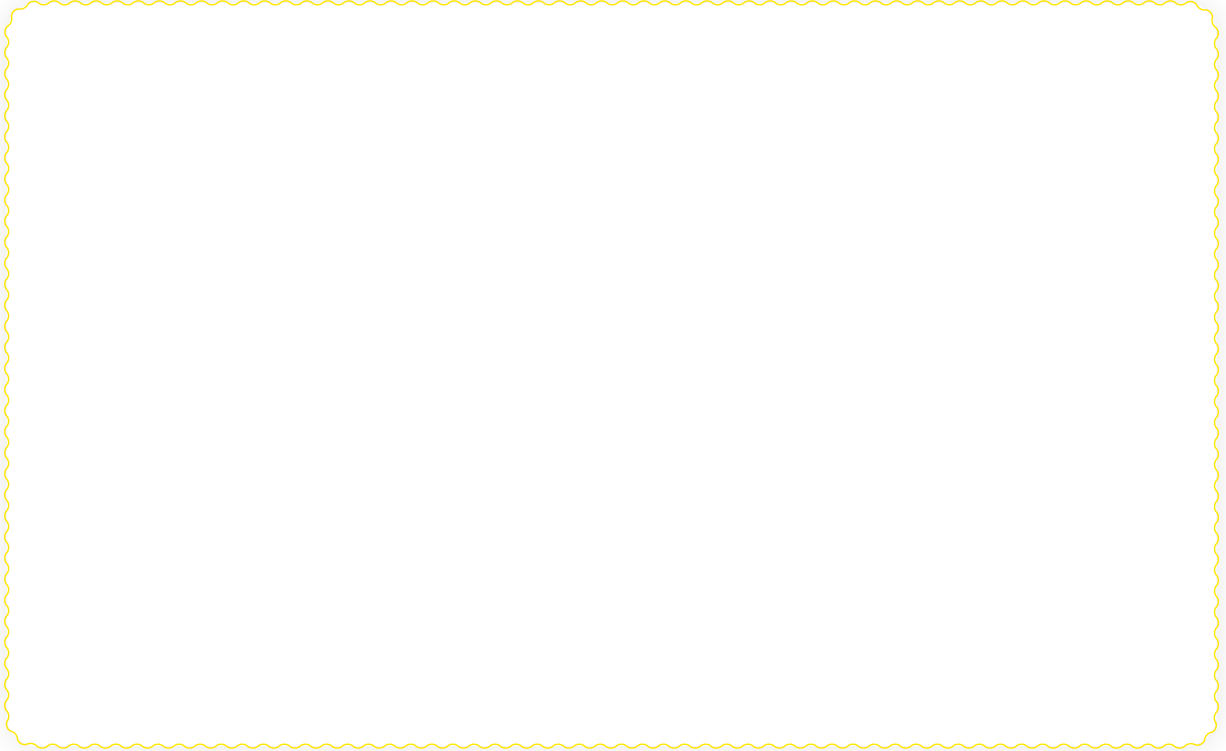

Χρησιμοποιούμε το διπλανό εικονίδιο και φτιάχνουμε τη λίστα μας.

Δημιουργούμε το σχολείο που ονειρευόμαστε!

Συζητάμε για τον κανονισμό λειτουργίας του σχολείου μας.

Συμπληρωματικό υλικό

Φτιάχνουμε στο σπίτι με τα παιχνίδια μας μια εικόνα του σχολείου όπως το φανταζόμαστε. Βγάζουμε μια φωτογραφία και τη μοιραζόμαστε με τους συμμαθητές και τις συμμαθήτριές μας στο σχολείο.

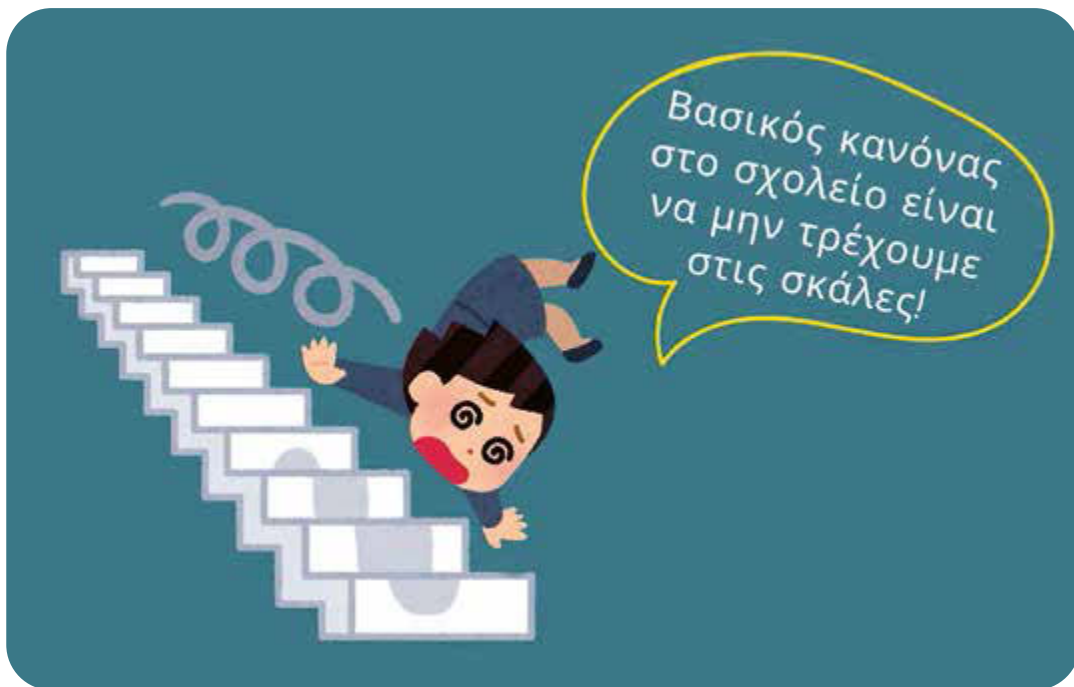

Σύνοψη

Στο σχολείο μας συνεργάζονται πολλοί άνθρωποι. Καθένας και καθεμιά εργάζεται για τη λειτουργία και τη φροντίδα του σχολείου. Όλοι μας ακολουθούμε κανόνες για την ασφάλειά μας.

Γλωσσάρι

κανόνες: ο τρόπος με τον οποίο πρέπει να γίνεται κάτι ή να συμπεριφέρεται κάποιος.

Χρησιμοποιούμε τα διπλανά εικονίδια και διαβάζουμε τη σύνοψη και το γλωσσάρι της ενότητας.

• Διαφωνίες

Σε αυτήν την ενότητα:

- ▷ κάνουμε ερωτήσεις και καταλαβαίνουμε καλύτερα σε τι και γιατί διαφωνούμε,
- ▷ δίνουμε ακριβείς απαντήσεις εξηγώντας τι συνέβη, πότε, πού, με ποιον, αν συνέβη πολλές φορές, πώς αισθανθήκαμε.

Συζητάμε στην τάξη: «**Θέματα για τα οποία τσακωνόμαστε**».

Ας κυκλώσουμε όσα μπορούν να μας οδηγήσουν σε έναν τσακωμό...

ΑΔΙΚΙΑ

ΠΕΙΣΜΑ

ΑΓΕΝΕΙΑ

ΑΣΕΒΕΙΑ

ΑΔΙΑΦΟΡΙΑ

Ξ	Κ	Α	Θ	Ν	Λ	Π	Α	Ο
Ω	Η	Ι	Ι	Ρ	Μ	Ι	Μ	Ω
Φ	Γ	Ρ	Ρ	Ε	Κ	Θ	Φ	Α
Η	Κ	Ο	Ξ	Ι	Ν	Ψ	Ι	Μ
Ρ	Λ	Φ	Δ	Υ	Ρ	Ε	Ν	Ξ
Π	Ω	Α	Η	Ν	Β	Η	Γ	Δ
Ι	Κ	Ι	Π	Ε	Ι	Σ	Μ	Α
Η	Ο	Δ	Σ	Σ	Α	Ρ	Π	Χ
Θ	Η	Α	Τ	Ε	Φ	Η	Σ	Χ

Χρησιμοποιούμε το διπλανό εικονίδιο και βρίσκουμε τις λέξεις στο κρυπτόλεξο.

Χωριζόμαστε σε ομάδες και φτιάχνουμε ακίνητες εικόνες¹. Κάθε ομάδα παρουσιάζει την ακίνητη εικόνα της και οι υπόλοιποι μπορούν να κάνουν μέχρι **7 ερωτήσεις** για να μάθουν τι συμβαίνει σε αυτήν.

Συζητάμε για τη σημασία των σωστών ερωτήσεων προκειμένου να πάρουμε πληροφορίες για ένα γεγονός.

Εντοπίζουμε ανθρώπους που μπορούν να μας βοηθήσουν στη διαχείριση μιας διαφωνίας στο σχολείο.

Χρησιμοποιούμε το διπλανό εικονίδιο και απαντάμε σωστά σε όσο περισσότερες ερωτήσεις μπορούμε.

Σύνοψη

Οι άνθρωποι διαφωνούν συχνά. Χρειαζόμαστε πληροφορίες για να καταλάβουμε τι έχει συμβεί.

Χρησιμοποιούμε το διπλανό εικονίδιο και βλέπουμε τη σύνοψη της ενότητας.

¹ **ακίνητη εικόνα**: μια εικόνα που φτιάχνουμε με τα σώματά μας δείχνοντας κάτι που συνέβη.

Γλωσσάρι

διαφωνία: όταν δύο ή περισσότεροι άνθρωποι έχουν διαφορετικές απόψεις ή γνώμη για ένα θέμα, λέμε ότι διαφωνούν.

Χρησιμοποιούμε το διπλανό εικονίδιο και διαβάζουμε το γλωσσάρι της ενότητας.

Ένα μουσείο στο σχολείο μας

Σε αυτήν την ενότητα:

- ▷ περιγράφουμε τα εκθέματα ενός σχολικού μουσείου,
- ▷ δημιουργούμε ένα μουσείο στο σχολείο μας,
- ▷ αναγνωρίζουμε πως κάθε σχολείο έχει τη δική του ιστορία.

Συζητάμε πώς ήταν τα σχολεία παλιότερα.

Συγκεντρώνουμε εικόνες από σχολεία περασμένων εποχών.

Μπορούμε να συγκεντρώσουμε πληροφορίες για την ιστορία του δικού μας σχολείου;

- ▶ Ποιους μπορούμε να ρωτήσουμε;
- ▶ Τι θέλουμε να μάθουμε;

Συγκεντρώνουμε αντικείμενα που χρησιμοποιούνταν παλιότερα στο σχολείο (τσάντες, βιβλία, τετράδια, ποδιές, μολύβια, γόμες).

Οργανώνουμε μια μικρή έκθεση στην τάξη μας ή, ακόμα καλύτερα, σε έναν κοινόχρηστο χώρο του σχολείου.

Δεν ξεχνάμε να βάλουμε κάρτες στα εκθέματά μας οι οποίες θα εξηγούν στους επισκέπτες και στις επισκέπτριες τι βλέπουν.

Το μουσείο του σχολείου μας

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΕΚΘΕΜΑΤΟΣ

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ

ΤΟΠΟΣ

ΟΝΟΜΑ ΔΩΡΗΤΗ

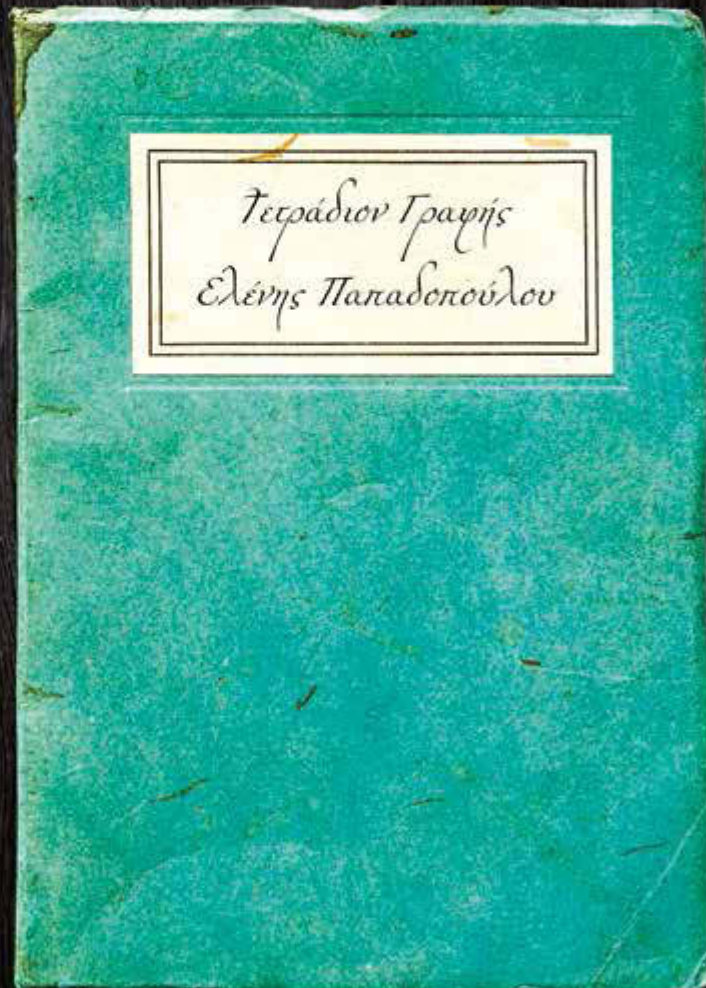
Τι άλλο θα μπορούσαμε να προσθέσουμε ως πληροφορία στις κάρτες μας;

Διαλέγουμε ένα από τα αντικείμενα της έκθεσης και συνεχίζουμε την πρόταση: «Όταν ήμουν...».

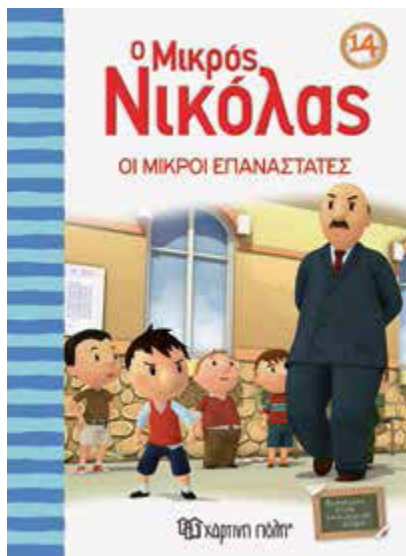
Για παράδειγμα:

Όταν ήμουν τετράδιο στο
σχολείο μου, ήμουν γεμάτο από
μουντζούρες με γκριζοκόκκινο
χρώμα και μύριζα καμένο ξύλο...

Συμπληρωματικό υλικό

- ▶ Διαβάζουμε ιστορίες του Μικρού Νικόλα.

René Goscinny,
*Ο Μικρός Νικόλας:
Οι μικροί επαναστάτες,*
εκδ. Χάρτινη πόλη

- ▶ Ας δούμε εικόνες από σχολεία παλιότερα...

1η εικόνα:

https://www.europeana.eu/en/item/122/https___www_searchculture_gr_aggregator_edm_ELIA_000100_22_437137

2η εικόνα:

https://www.europeana.eu/en/item/2051921/data_euscreenXL_637

3η εικόνα:

https://www.europeana.eu/en/item/122/https___www_searchculture_gr_aggregator_edm_ELIA_000100_22_436613

- ▶ Ας δούμε και αυτό το **βιντεάκι!**

<http://photodentro.edu.gr/i-create/r/8545/132?locale=el>

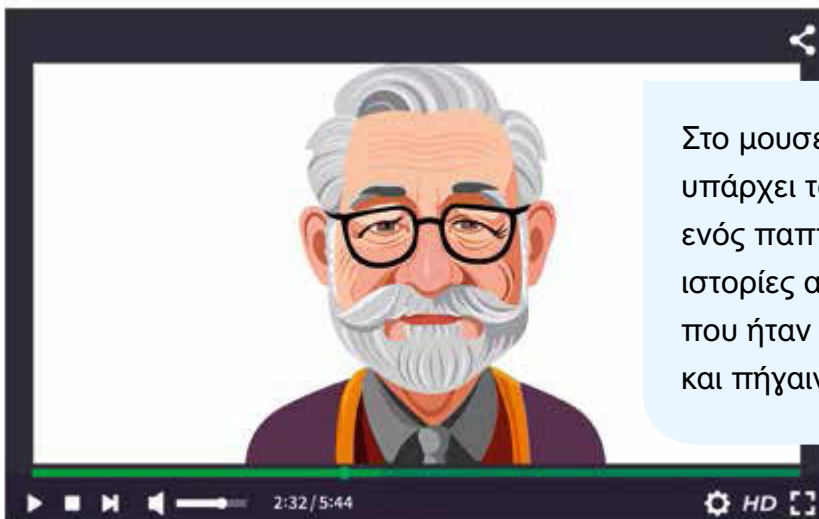
Σύνοψη

Κάθε σχολείο έχει τη δική του ιστορία. Ένα σχολικό μουσείο μάς βοηθάει να θυμόμαστε την ιστορία του.

Γλωσσάρι

σχολικό μουσείο: αίθουσα ή χώρος του σχολείου όπου συγκεντρώνουμε κάθε είδους υλικό και πληροφορίες για τον τρόπο με τον οποίο λειτουργούσε παλιότερα το σχολείο.

Χρησιμοποιούμε το διπλανό εικονίδιο και διαβάζουμε το γλωσσάρι της ενότητας.

Στο μουσείο του σχολείου μας υπάρχει το βίντεο ενός παππού που διηγείται ιστορίες από τα χρόνια που ήταν μικρός και πήγαινε στο σχολείο μας.

Ο τόπος, η χώρα, ο πλανήτης όπου ζω

• Η συνοικία μας

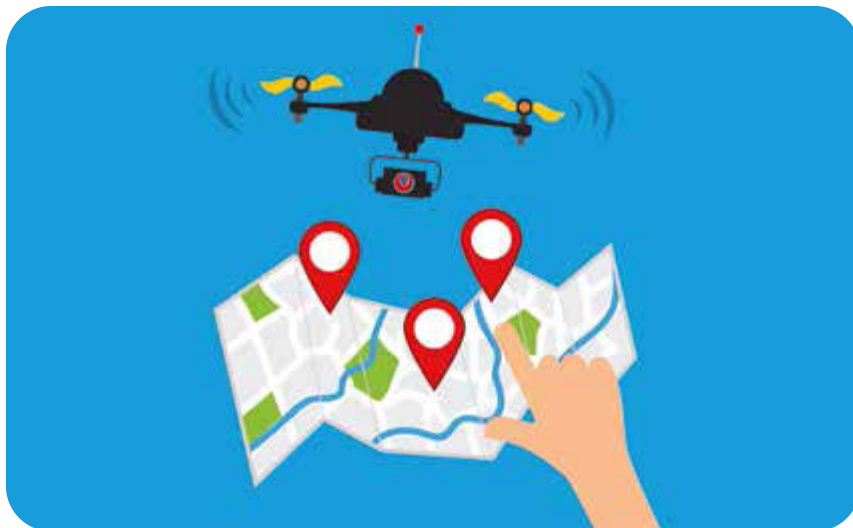

Σε αυτήν την ενότητα:

- ▷ σχεδιάζουμε τη συνοικία μας,
- ▷ βρίσκουμε τον τόπο μας σε έναν χάρτη,
- ▷ περιγράφουμε καθημερινές διαδρομές.

Ας φανταστούμε πως με την κάμερα ενός drone παρατηρούμε προσεκτικά τον τόπο μας.

Με ποιον άλλο τρόπο μπορούμε να βρούμε μια εικόνα του τόπου μας από ψηλά;

Κάνουμε μια βόλτα στη γειτονιά μας. Βάζουμε **V** σε όσα συναντάμε.

παιδική χαρά

σχολείο

σπίτια

εστιατόρια – καφετέριες

γήπεδο ποδοσφαίρου

σταθμός Πυροσβεστικής

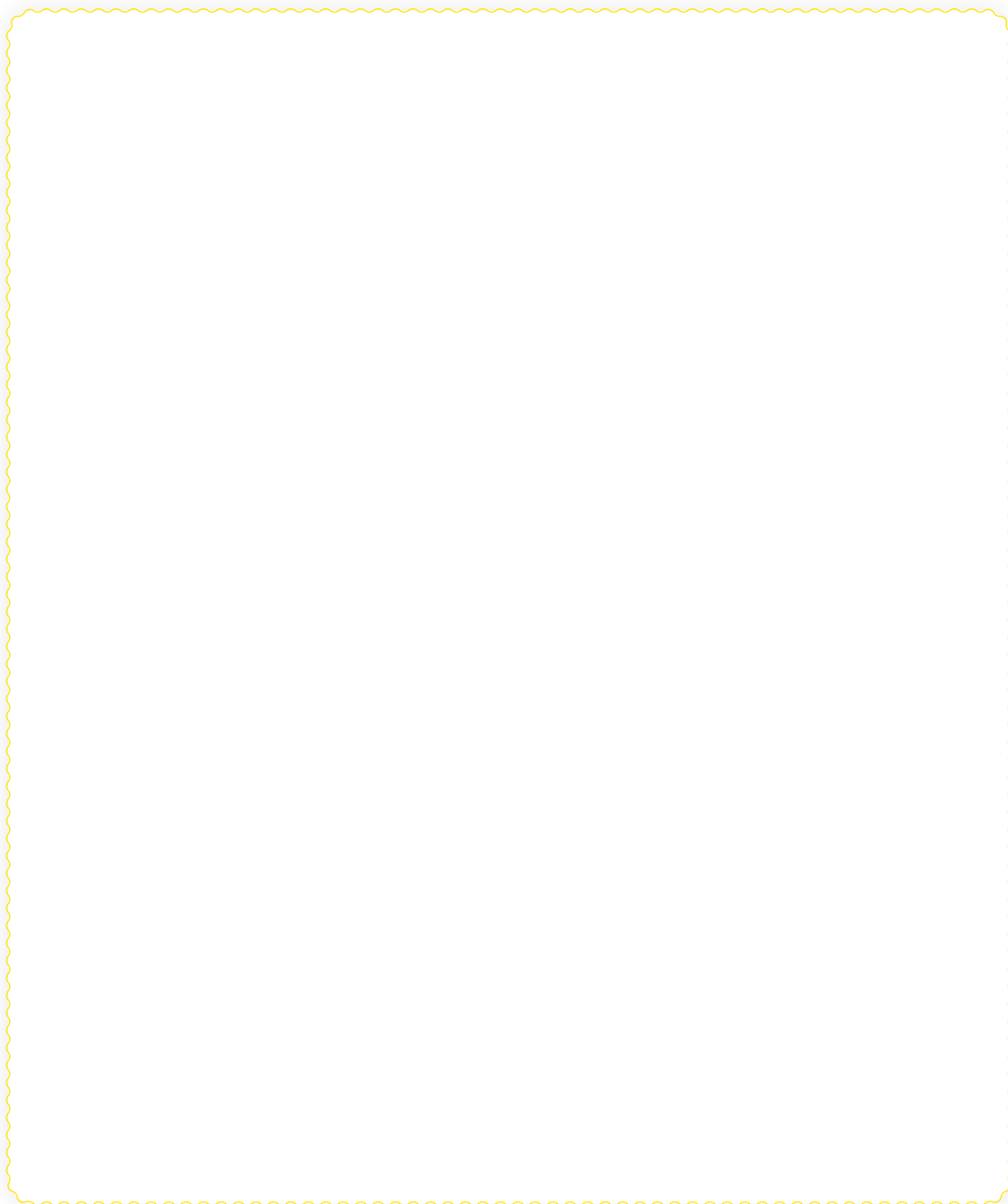
μαγαζιά

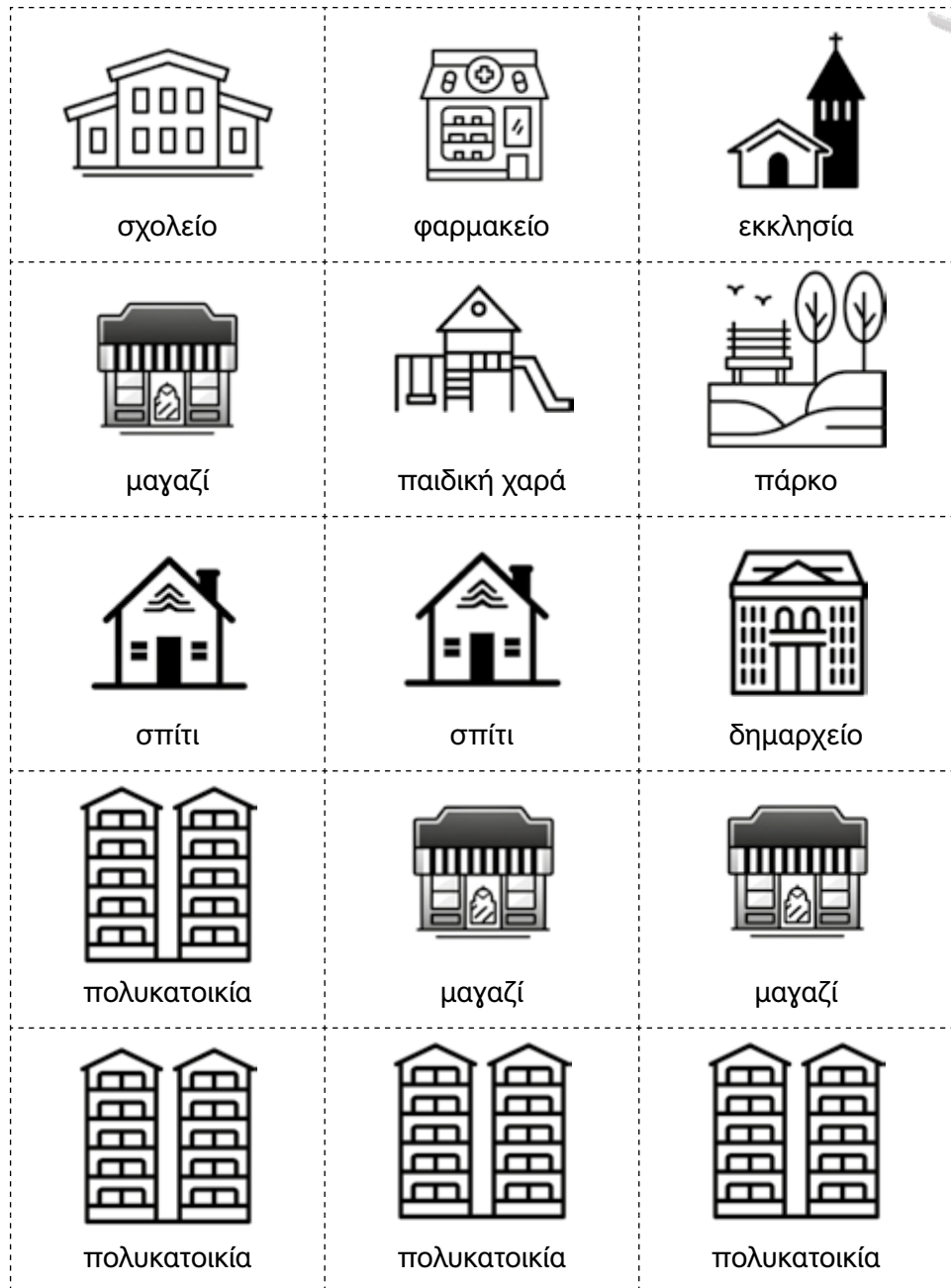

εκκλησία

Σχεδιάζουμε τη συνοικία μας από ψηλά. Κόβουμε και κολλάμε τις εικόνες της επόμενης σελίδας.

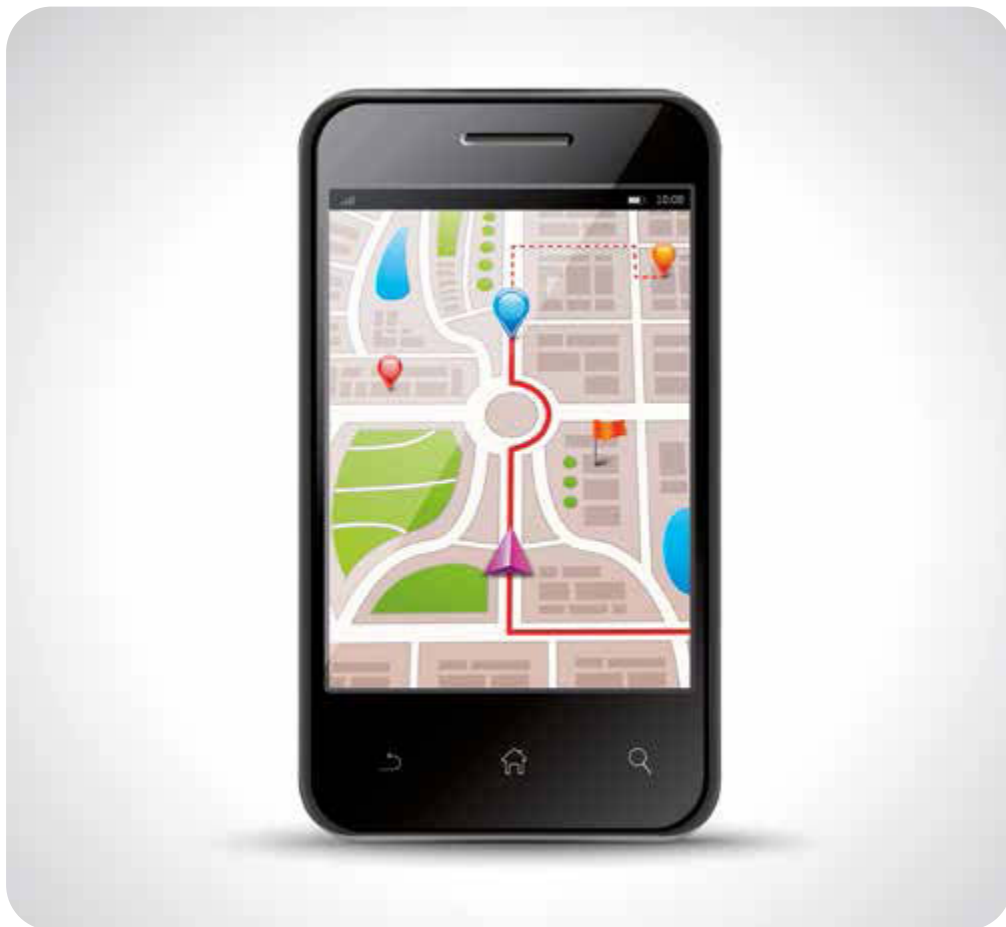
Ας μην ξεχάσουμε να σχεδιάσουμε τους δρόμους. Μπορούμε και να χρωματίσουμε το σχέδιο που ετοιμάσαμε. Αυτό που φτιάξαμε είναι ένας **χάρτης** της συνοικίας μας.

Πώς θα πάμε από το σχολείο μας σε διάφορα σημεία της συνοικίας μας;
Ο χάρτης είναι ένα «εργαλείο» που μπορεί να μας βοηθήσει.

Στην εποχή μας διαθέτουμε ψηφιακούς χάρτες με πληροφορίες για όλες τις περιοχές του πλανήτη μας. Ψηφιακοί χάρτες εμφανίζονται ακόμα και στην οθόνη ενός κινητού τηλεφώνου ή του αυτοκινήτου.

Πώς λέγεται η πόλη, το χωριό ή η περιοχή όπου μένουμε;

Ας εντοπίσουμε σε έναν ψηφιακό χάρτη την περιοχή όπου μένουμε και το σχολείο μας. Ποιους άλλους χώρους κοντά στο σχολείο μας βλέπουμε στον χάρτη;

Αναζητάμε οδηγίες στον ψηφιακό χάρτη για τη διαδρομή από το σχολείο μας σε διάφορα σημεία της συνοικίας μας. Πόση ώρα χρειαζόμαστε για να κάνουμε τη διαδρομή με αυτοκίνητο και πόση με τα πόδια;

Συμπληρώνουμε τον παρακάτω πίνακα ακολουθώντας το παράδειγμα.

ΣΗΜΕΙΟ	ΜΕ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΟ	ΜΕ ΤΑ ΠΟΔΙΑ
• πάρκο	• 2 λεπτά	• 10 λεπτά
• _____	• _____	• _____
• _____	• _____	• _____

Σύνοψη

Ο χάρτης είναι ένα «εργαλείο» που δείχνει μια εικόνα του τόπου μας από ψηλά. Σε έναν ψηφιακό χάρτη βρίσκουμε τον τόπο, τη συνοικία και το σχολείο μας.

Γλωσσάρι

χάρτης: σχέδιο ενός τόπου όπως φαίνεται από ψηλά.
ψηφιακός χάρτης: ένας χάρτης στην οθόνη ενός κινητού, ενός υπολογιστή ή ενός αυτοκινήτου.

Το ήξερες;

Σήμερα έχουμε χάρτες για κάθε περιοχή του πλανήτη μας. Μπορούμε να φανταστούμε εποχές στο παρελθόν όπου οι άνθρωποι εξερευνούσαν περιοχές στη Γη για πρώτη φορά, χωρίς να έχουν κανέναν χάρτη στα χέρια τους; Πολλοί εξερευνητές έγιναν διάσημοι για τα ταξίδια τους και τα μέρη που ανακάλυψαν: ο Μάρκο Πόλο, ο Κολόμβος, ο Βάσκο ντα Γκάμα, ο Μαγγελάνος και ο Αμούντσεν είναι μερικοί από αυτούς.

• Η πόλη μας ή το χωριό όπου ζούμε

Σε αυτήν την ενότητα:

- ▷ περιγράφουμε τη μορφή της Γης στον τόπο μας,
- ▷ αναγνωρίζουμε πότε ένας τόπος είναι ορεινός, πεδινός, παραθαλάσσιος, νησιωτικός.

Η μορφή της Γης διαφέρει από τόπο σε τόπο. Αλλού υψώνονται ψηλά βουνά, αλλού υπάρχουν θάλασσες, ποτάμια ή λίμνες.

Στις παρακάτω προτάσεις συμπληρώνουμε τα κενά με τις λέξεις: **ορεινός**, **πεδινός**, **παραθαλάσσιος**.

- ▶ Αν ένας τόπος έχει βουνά, λέγεται _____.
- ▶ Αν ένας τόπος βρέχεται από τη θάλασσα, λέγεται _____.
- ▶ Αν ένας τόπος δεν έχει βουνά και δε βρέχεται από τη θάλασσα, λέγεται _____.

Γράφουμε δίπλα σε κάθε εικόνα μία από τις λέξεις: **ορεινός**, **πεδινός**, **παραθαλάσσιος**.

● Ο τόπος, η χώρα, ο πλανήτης όπου ζω

Ποια είναι τα χαρακτηριστικά του τόπου μας;

Συμπληρώνουμε την πρόταση:

Ο τόπος μας είναι _____.

Ζωγραφίζουμε πώς είναι ο τόπος μας! **Ορεινός**; **Πεδινός**; **Παραθαλάσσιος**;

A large, empty rectangular box with a yellow, wavy border, intended for drawing the landscape of the student's home.

Συμπληρωματικό υλικό

Βλέπουμε τα τρία βίντεο με τα κυριότερα χαρακτηριστικά της Γης σε διάφορους τόπους της Ελλάδας. Ας είμαστε έτοιμοι να βρούμε τη μορφή κάθε τόπου.

1ο ταξίδι

<https://edutv.minedu.gov.gr/index.php/geografia/pediades>

2ο ταξίδι

<https://edutv.minedu.gov.gr/index.php/geografia/oroseires>

3ο ταξίδι

<https://edutv.minedu.gov.gr/index.php/geografia/thalasses>

Σύνοψη

Η μορφή της Γης αλλάζει από περιοχή σε περιοχή. Υπάρχουν τόποι ορεινοί, παραθαλάσσιοι ή πεδινοί.

Γλωσσάρι

μορφή της Γης: η Γη αλλού έχει βουνά, αλλού θάλασσες ή πεδιάδες.

πεδιάδα: η μορφή της Γης χωρίς βουνό ή θάλασσα.

• Αλλαγές στη Γη

Σε αυτήν την ενότητα:

- ▷ περιγράφουμε τις αλλαγές στον τόπο μας,
- ▷ διακρίνουμε τις αλλαγές που κάνει ο άνθρωπος από εκείνες που προκαλεί η φύση,
- ▷ διαπιστώνουμε όσα προκαλούν αυτές οι αλλαγές στη ζωή των ανθρώπων.

Το φυσικό περιβάλλον αλλάζει συνεχώς!

Οι αλλαγές μπορεί να γίνουν σε μια στιγμή ή μετά από πολλά χρόνια.

Τι βλέπουμε στις παρακάτω εικόνες; Για ποιον λόγο άλλαξε το φυσικό περιβάλλον; Γράφουμε τις απαντήσεις μας.

Το έδαφος σκίστηκε, γιατί

Το δέντρο λυγίζει, γιατί

Τα χωράφια γέμισαν νερά, γιατί

Το βουνό γέμισε με ποτάμια από λάβα, γιατί

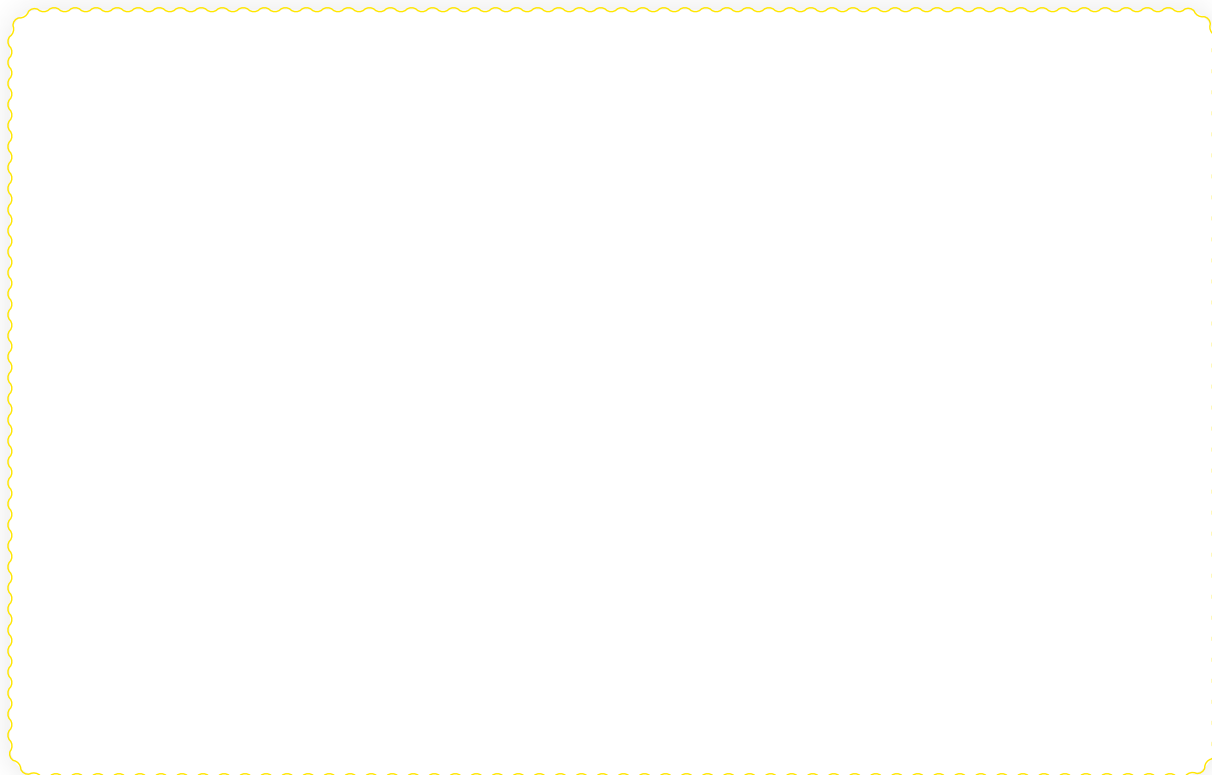

Χρησιμοποιούμε το διπλανό εικονίδιο, επιλέγουμε το σωστό και συζητάμε όσα προκαλούν αλλαγές στη Γη.

Συζητάμε στην τάξη για φυσικές αλλαγές που έγιναν στον τόπο μας.
Ζωγραφίζουμε μία από αυτές.

Όμως, και ο άνθρωπος προκαλεί αλλαγές.

Συζητάμε στην τάξη ποιες αλλαγές μπορούμε να εντοπίσουμε στον τόπο μας τις οποίες έχει κάνει ο άνθρωπος.

Επιλέγουμε μια αλλαγή που έχει κάνει ο άνθρωπος στον τόπο μας. Τι **θετικό**, δηλαδή καλό, προσφέρει αυτή η αλλαγή; Τι **αρνητικό**, δηλαδή κακό, προκαλεί; Γράφουμε τις ιδέες μας στον παρακάτω πίνακα.

ΘΕΤΙΚΑ ΚΑΙ ΑΡΝΗΤΙΚΑ ΜΙΑΣ ΑΛΛΑΓΗΣ ΠΟΥ ΕΧΕΙ ΚΑΝΕΙ Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ

ΘΕΤΙΚΑ

- _____
- _____
- _____
- _____
- _____
- _____

ΑΡΝΗΤΙΚΑ

- _____
- _____
- _____
- _____
- _____
- _____

Σύνοψη

Το φυσικό περιβάλλον αλλάζει συνεχώς.
Αλλαγές στο φυσικό περιβάλλον μπορεί να προκαλέσει η φύση και ο άνθρωπος.
Οι αλλαγές αυτές μπορεί να είναι θετικές ή αρνητικές για τον άνθρωπο.

Γλωσσάρι

φυσικό περιβάλλον: στοιχεία που υπάρχουν στη φύση, όπως το νερό, ο αέρας, το έδαφος και τα δέντρα.
τεχνητό περιβάλλον: στοιχεία που δημιουργεί ο άνθρωπος, όπως τα κτήρια, οι δρόμοι και οι γέφυρες.

• Αλλαγές στον ουρανό του τόπου μας

Σε αυτήν την ενότητα:

- ▷ παρατηρούμε τις αλλαγές στις θέσεις του Ήλιου κατά τη διάρκεια της ημέρας,
- ▷ διαπιστώνουμε ότι σε άλλες εποχές του χρόνου η ημέρα είναι μεγαλύτερη και σε άλλες η νύχτα,
- ▷ περιγράφουμε τις αλλαγές της Σελήνης.

Το αστέρι της ημέρας!

Ο Ήλιος είναι ένα αστέρι, όπως τόσα άλλα που βλέπουμε στον νυχτερινό ουρανό. Μόνο που αυτό το αστέρι, ο Ήλιος, βρίσκεται πολύ πιο κοντά στη Γη από όλα τα υπόλοιπα αστέρια, γι' αυτό μας φαίνεται μεγαλύτερο και πιο λαμπρό.

Μας προσφέρει το φως κάθε ημέρα, ταξιδεύοντας στον ουρανό από την ανατολή μέχρι τη δύση.

Το πρωί είναι εύκολο να εντοπίσουμε την ανατολή. Μετά είναι εύκολο να βρούμε και τα υπόλοιπα σημεία του ορίζοντα, δύση, βορρά και νότο, τεντώνοντας τα χέρια μας. Ωραία, τώρα προσανατολιστήκαμε!

Συμπληρώνουμε τα παρακάτω κενά γράφοντας πού βρίσκονται τα σημεία του ορίζοντα.

- ▶ Το δεξί μας χέρι δείχνει _____, που εντοπίσαμε!
- ▶ Το αριστερό μας χέρι δείχνει _____!
- ▶ Μπροστά μας είναι _____!
- ▶ Πίσω μας είναι _____!

Χρησιμοποιούμε το διπλανό εικονίδιο και εντοπίζουμε τα σημεία του ορίζοντα.

Ετοιμάζουμε κάρτες με τα τέσσερα σημεία του ορίζοντα, χρησιμοποιώντας τα γράμματα **B** (για τον βορρά), **N** (για τον νότο), **A** (για την ανατολή) και **Δ** (για τη δύση).

- ▶ Εντοπίζουμε τα σημεία του ορίζοντα και τοποθετούμε τις κάρτες στο προαύλιο του σχολείου και στην αίθουσα της τάξης μας.
- ▶ Το πρωί και το μεσημέρι ο Ήλιος βρίσκεται στην ίδια θέση στον ουρανό;
- ▶ Δοκιμάζουμε να εντοπίσουμε τα σημεία του ορίζοντα, όταν επιστρέψουμε στο σπίτι!

Όσο διαρκεί το ταξίδι του Ήλιου στον ουρανό από την ανατολή μέχρι τη δύση, λέμε ότι έχουμε ημέρα.

Κυκλώνουμε τη σωστή απάντηση κάθε φορά.

Η διάρκεια της ημέρας είναι ίδια όλες τις εποχές του έτους;

Ναι.

Όχι.

Στη χώρα μας πότε η ημέρα έχει τη μεγαλύτερη διάρκεια;

Την άνοιξη.

Το καλοκαίρι.

Το φθινόπωρο.

Τον χειμώνα.

Στη χώρα μας πότε η νύχτα έχει τη μεγαλύτερη διάρκεια;

Την άνοιξη.

Το καλοκαίρι.

Το φθινόπωρο.

Τον χειμώνα.

Όπως ταξιδεύει ο Ήλιος την ημέρα, έτσι και η Σελήνη ταξιδεύει τη νύχτα στον ουρανό από την ανατολή μέχρι τη δύση.

Έχουμε όλοι θαυμάσει τη Σελήνη μια νύχτα με πανσέληνο, όταν δηλαδή η Σελήνη φαίνεται ολόκληρη!

Κυκλώνουμε τη σωστή απάντηση.

Έχει πάντα το ίδιο σχήμα η φωτεινή περιοχή της Σελήνης;

Ναι.

Όχι.

Ζωγραφίζουμε τα διάφορα σχήματα της φωτεινής περιοχής της Σελήνης που βλέπουμε στον ουρανό. Τα σχήματα αυτά ονομάζονται φάσεις της Σελήνης.

Γιατί όμως η Σελήνη έχει διαφορετικές φάσεις; Σε ένα σκοτεινό δωμάτιο προσπαθούμε να σχηματίσουμε τις διάφορες φάσεις της Σελήνης φωτίζοντας με έναν φακό μια μπάλα από διάφορες πλευρές.

Σύνοψη

Η διάρκεια της ημέρας αλλάζει μέσα σε έναν χρόνο. Στην Ελλάδα η ημέρα έχει μεγαλύτερη διάρκεια το καλοκαίρι και μικρότερη τον χειμώνα.

Η Σελήνη φωτίζεται από τον Ήλιο. Το κομμάτι της Σελήνης το οποίο φωτίζεται κάθε βράδυ αλλάζει. Γι' αυτό λέμε ότι η Σελήνη περνάει διάφορες φάσεις.

Γλωσσάρι

προσανατολίζομαι: βρίσκω τα σημεία του ορίζοντα.

φάση Σελήνης: το σχήμα του κομματιού της Σελήνης που φωτίζεται από τον Ήλιο.

• Οι μετεωρολόγοι του σχολείου μας

Σε αυτήν την ενότητα:

- ▷ παρακολουθούμε ένα μετεωρολογικό δελτίο,
- ▷ περιγράφουμε τον καιρό,
- ▷ συγκρίνουμε τον καιρό σε διαφορετικές εποχές,
- ▷ συγκρίνουμε τον καιρό σε διαφορετικούς τόπους.

Ας γίνουμε οι μετεωρολόγοι του σχολείου μας!

Συζητάμε στην τάξη:

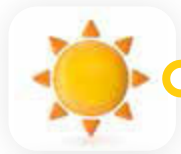
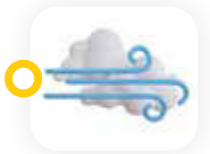
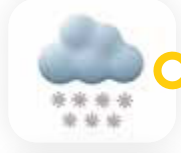
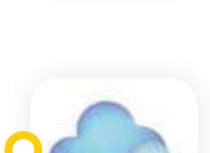

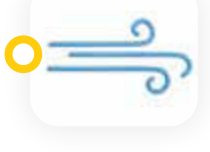

- ▶ Ποια χαρακτηριστικά του καιρού παρουσιάζουμε σε ένα μετεωρολογικό δελτίο;
- ▶ Πώς συμβολίζουμε τα χαρακτηριστικά του καιρού;
- ▶ Αν παρατηρήσουμε τον καιρό σε διαφορετικές εποχές, θα σημειώσουμε τις ίδιες παρατηρήσεις;
- ▶ Αν παρατηρήσουμε τον καιρό σε τρεις διαφορετικούς τόπους της χώρας μας (ορεινό, πεδινό, παραθαλάσσιο), θα σημειώσουμε τις ίδιες παρατηρήσεις;

Παρατηρούμε τα σύμβολα που χρησιμοποιούν οι μετεωρολόγοι για την περιγραφή του καιρού στο «**Υπόμνημα**».

<https://photodentro.edu.gr/v/item/ds/8521/10963>

Αντιστοιχίζουμε τα σύμβολα με τις λέξεις, ενώνοντάς τα με μια γραμμή, όπως στο παράδειγμα.

	☐	Ηλιοφάνεια	☐	
	☐	Βροχή	☐	
	☐	Ισχυρός άνεμος	☐	
	☐	Μέτριος άνεμος	☐	
	☐	Ζέστη ή κρύο	☐	
	☐	Χιόνι	☐	
	☐	Συννεφιά	☐	

Χωριζόμαστε σε δύο (2) ομάδες. Κάθε ομάδα επιλέγει έναν διαφορετικό τόπο της χώρας μας: έναν ορεινό και έναν παραθαλάσσιο.

Παρατηρούμε και καταγράφουμε στον παρακάτω πίνακα τα χαρακτηριστικά του καιρού σε κάθε τόπο.

Για την παρατήρηση του καιρού χρησιμοποιούμε την ιστοσελίδα της **Εθνικής Μετεωρολογικής Υπηρεσίας**.

http://oldportal.emy.gr/emv/el/observation/sa_xartis_paron_kairos_perioxes?ora=None&perioxi=GRE

Τόπος: _____

Εποχή	Ημέρα	Καιρός			
Φθινόπωρο	Δευτέρα				
	Τρίτη				
	Τετάρτη				
	Πέμπτη				
	Παρασκευή				

Εποχή	Ημέρα	Καιρός			
Χειμώνας	Δευτέρα				
	Τρίτη				
	Τετάρτη				
	Πέμπτη				
	Παρασκευή				

Εποχή	Ημέρα	Καιρός			
Ανοιξη	Δευτέρα				
	Τρίτη				
	Τετάρτη				
	Πέμπτη				
	Παρασκευή				

Εποχή	Ημέρα	Καιρός			
Καλοκαίρι	Δευτέρα				
	Τρίτη				
	Τετάρτη				
	Πέμπτη				
	Παρασκευή				

Παρατηρούμε τους πίνακες και των δύο ομάδων και κυκλώνουμε τη χρωματισμένη λέξη που ταιριάζει σε καθεμία από τις παρακάτω προτάσεις.

Ο καιρός του ορεινού τόπου το καλοκαίρι και τον χειμώνα ήταν

ίδιος

διαφορετικός

Ο καιρός του ορεινού τόπου το φθινόπωρο και την άνοιξη ήταν

ίδιος

διαφορετικός

Ο καιρός του ορεινού τόπου και του παραθαλάσσιου τόπου το καλοκαίρι ήταν

ίδιος

διαφορετικός

Ο καιρός του ορεινού τόπου και του παραθαλάσσιου τόπου τον χειμώνα ήταν

ίδιος

διαφορετικός

Τι κάνουν οι άνθρωποι στον τόπο μας τον χειμώνα ή το καλοκαίρι;

Συμπληρωματικό υλικό

Στον πίνακα ανακοινώσεων της τάξης φτιάχνουμε ένα ημερολόγιο από χρωματιστά χαρτόνια με κενά κελιά.

Κάθε ημέρα βάζουμε καρτελάκι με την ημερομηνία και καρτελάκι με σύμβολο του καιρού. Στο τέλος του μήνα μετράμε πόσες ημέρες είχαμε ήλιο, βροχή, συννεφιά, χιόνι ή αέρα.

Δεκέμβριος

ΔΕ	ΤΡ	ΤΕ	ΠΕ	ΠΑ	ΣΑ	ΚΥ
1	2	3	4	5		

Χρησιμοποιούμε το διπλανό εικονίδιο και βάζουμε σε κατηγορίες τις λέξεις που χρησιμοποιούν οι μικροί μετεωρολόγοι για την περιγραφή του καιρού.

Χρησιμοποιούμε το διπλανό εικονίδιο και αντιστοιχίζουμε τις λέξεις με τα εικονίδια της περιγραφής του καιρού.

Ποιο ταιριάζει περισσότερο σε εμάς; Βάζουμε ένα **V**.

	 Συμφωνούμε	 Δεν είμαστε σίγουροι ή σίγουρες	 Διαφωνούμε
Τώρα μπορούμε: Να παρακολουθούμε ένα μετεωρολογικό δελτίο.	☐	☐	☐
Να αναγνωρίζουμε ότι ο καιρός μπορεί να είναι διαφορετικός σε κάθε εποχή και τόπο.	☐	☐	☐

Σύνοψη

Για να περιγράψουμε τον καιρό, χρησιμοποιούμε λέξεις όπως: ζέστη, κρύο, άνεμος, ηλιοφάνεια, συννεφιά, βροχή, χιόνι.

Σε ένα μετεωρολογικό δελτίο υπάρχουν ειδικά σύμβολα για τις λέξεις αυτές.

Ο καιρός μπορεί να είναι διαφορετικός σε κάθε τόπο και κάθε εποχή.

Γλωσσάρι

ηλιοφάνεια: έχουμε όταν ο Ήλιος λάμπει στον ουρανό.

θερμοκρασία: δείχνει πόσο ζεστός ή κρύος είναι ο καιρός.

άνεμος: είναι η κίνηση του αέρα, ο οποίος μπορεί να είναι ισχυρός, δηλαδή δυνατός, ή μέτριος.

Ζωή και οικοσυστήματα

- Άνθρωποι, ζώα και φυτά παρέα

Σε αυτήν την ενότητα:

- ▷ εντοπίζουμε κοινά και διαφορετικά χαρακτηριστικά ανθρώπων, ζώων και φυτών,
- ▷ αναγνωρίζουμε τόπους όπου ζουν ζώα και μεγαλώνουν φυτά,
- ▷ καταγράφουμε όσα χρειάζονται τα φυτά και τα ζώα για να μεγαλώνουν,
- ▷ εξηγούμε πώς πρέπει να συμπεριφερόμαστε σε ζώα που συναντάμε στον δρόμο,
- ▷ διακρίνουμε δέντρα ανθοφόρα, φυλλοβόλα και αειθαλή,
- ▷ διαπιστώνουμε την ποικιλία ζώων και φυτών στη χώρα μας.

Ας παρατηρήσουμε λίγο όσα υπάρχουν γύρω μας. Τι κοινό και τι διαφορετικό υπάρχει ανάμεσα σε μια καρέκλα και σε ένα ποντικάκι; Ας τα γράψουμε σε έναν πίνακα σε σχήμα T.

Τι σημαίνει η λέξη «βίος»;

Τι σημαίνουν οι λέξεις «άβιος» και «έμβιος»;

α + βίος = άβιος

εν + βίος = έμβιος

βίος + τόπος = βιότοπος

Άβια, λοιπόν, ονομάζουμε τα **αντικείμενα**, που **δεν έχουν ζωή**.

Έμβιοι, είναι οι **οργανισμοί**, που **έχουν ζωή**.

Πάμε μια βόλτα στην αυλή να καταγράψουμε **έμβια** και **άβια**;
Γράφουμε εδώ αυτά που παρατηρήσαμε:

Τι μπορεί να είπε ο σκύλος στο λουλούδι; Τι χρειάζεται ένα ζώο ή ένα φυτό για να ζήσει; Και εκείνο τι απάντησε; Βάζουμε τα λόγια στη σωστή θέση.

Β. Εμείς πηγαίνουμε εδώ κι εκεί για να βρούμε κάτι να φάμε.

Γ. Εμείς παίρνουμε ό,τι χρειαζόμαστε από το έδαφος με τις ρίζες μας!

Δ. Εμείς χρειαζόμαστε και νερό!

Α. Και εμείς. Όλοι χρειαζόμαστε νερό!

Ε. Χρειαζόμαστε ήλιο και παιχνίδι!

Χρησιμοποιούμε τα διπλανά εικονίδια και γράφουμε τι είπε ο σκύλος στο λουλούδι.

Τι κάνουν τα έμβια που δεν κάνουν τα άβια; Οι εικόνες μάς βοηθούν να γράψουμε τις απαντήσεις.

Ποια από τα παρακάτω άβια και έμβια χρειάζονται νερό;

Νερό κανείς;

Βέβαια, θέλουν τα έμβια νερό, αλλά προσοχή στις πλημμύρες!

Ήξερες ότι ένας άνθρωπος μπορεί να ζήσει χωρίς νερό μόνο δύο ημέρες;

Χρησιμοποιούμε το διπλανό εικονίδιο και επιλέγουμε τα άβια και έμβια που χρειάζονται νερό.

Τελικά, όλοι οι ζωντανοί οργανισμοί χρειάζονται νερό!

Πού ζουν τα ζώα; Ας καταγράψουμε πρόχειρα τις ιδέες που έρχονται πρώτες στο μυαλό μας. Οι εικόνες μπορούν να μας βοηθήσουν.

Χρησιμοποιούμε τα διπλανά εικονίδια και γράφουμε πού ζουν τα ζώα.

Κάθε κατεργάρης στον πάγκο του... Κάθε ζώο και φυτό **στον βιότοπό του!**

Ας κάνουμε και ας συζητήσουμε την αντιστοίχιση που ακολουθεί, όπως στο παράδειγμα!

λίμνη

θάλασσα

δάσος

έρημος

κήπος

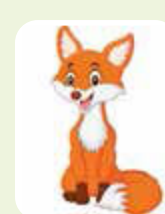
Ας συζητήσουμε... Γιατί το σχήμα του σώματος των πουλιών μοιάζει πολύ με των ψαριών και με το σχήμα των αεροπλάνων;

Πώς λέγεται αυτό το σχήμα;

Ας σκεφτούμε και κάτι ακόμα...

- ▶ Γιατί ο **πελαργός** χρειάζεται το μακρύ ράμφος του;
- ▶ Γιατί η **αλεπού** έχει μουσούδα και όχι ράμφος;
- ▶ Γιατί ο **ελέφαντας** έχει μακριά προβοσκίδα;
- ▶ Πόσο εύκολο είναι για έναν **πιγκουίνο** ή για μια **πολική αρκούδα** να ζουν στην Ελλάδα;

Τι κάνουν τα ζώα τον χειμώνα;

Πέφτουν σε χειμερία νάρκη

Υπάρχουν ζώα, όπως η αρκούδα, ο βάτραχος, η νυχτερίδα, το ποντίκι, το φίδι, η χελώνα και το σαλιγκάρι, που δεν αντέχουν το πολύ κρύο και δυσκολεύονται να βρουν να φάνε τον χειμώνα, οπότε πέφτουν σε βαθύ ύπνο, που ονομάζεται χειμερία νάρκη.

Ταξιδεύουν προς πιο ζεστές περιοχές - μεταναστεύουν

Άλλα ζώα, όπως τα αποδημητικά πουλιά (π.χ. χελιδόνια, πελαργοί, αγριόπαπιες), ψάρια, ελάφια και τάρανδοι, όταν πλησιάζει ο χειμώνας, ταξιδεύουν και πηγαίνουν σε πιο ζεστούς τόπους, με άλλα λόγια μεταναστεύουν για να βρουν καλύτερες συνθήκες ζωής.

Προετοιμάζονται και προσαρμόζονται

Κάποια ζώα, όπως η αλεπού, βγάζουν περισσότερο τρίχωμα λίγο πριν από τον βαρύ χειμώνα. Σε μερικά αλλάζει το χρώμα της γούνας τους για να προστατεύονται από τους κινδύνους. Άλλα ζώα μαζεύουν τροφή για να την έχουν τον χειμώνα και άλλα αναγκάζονται να τρώνε διαφορετικό φαγητό αυτήν την εποχή του χρόνου.

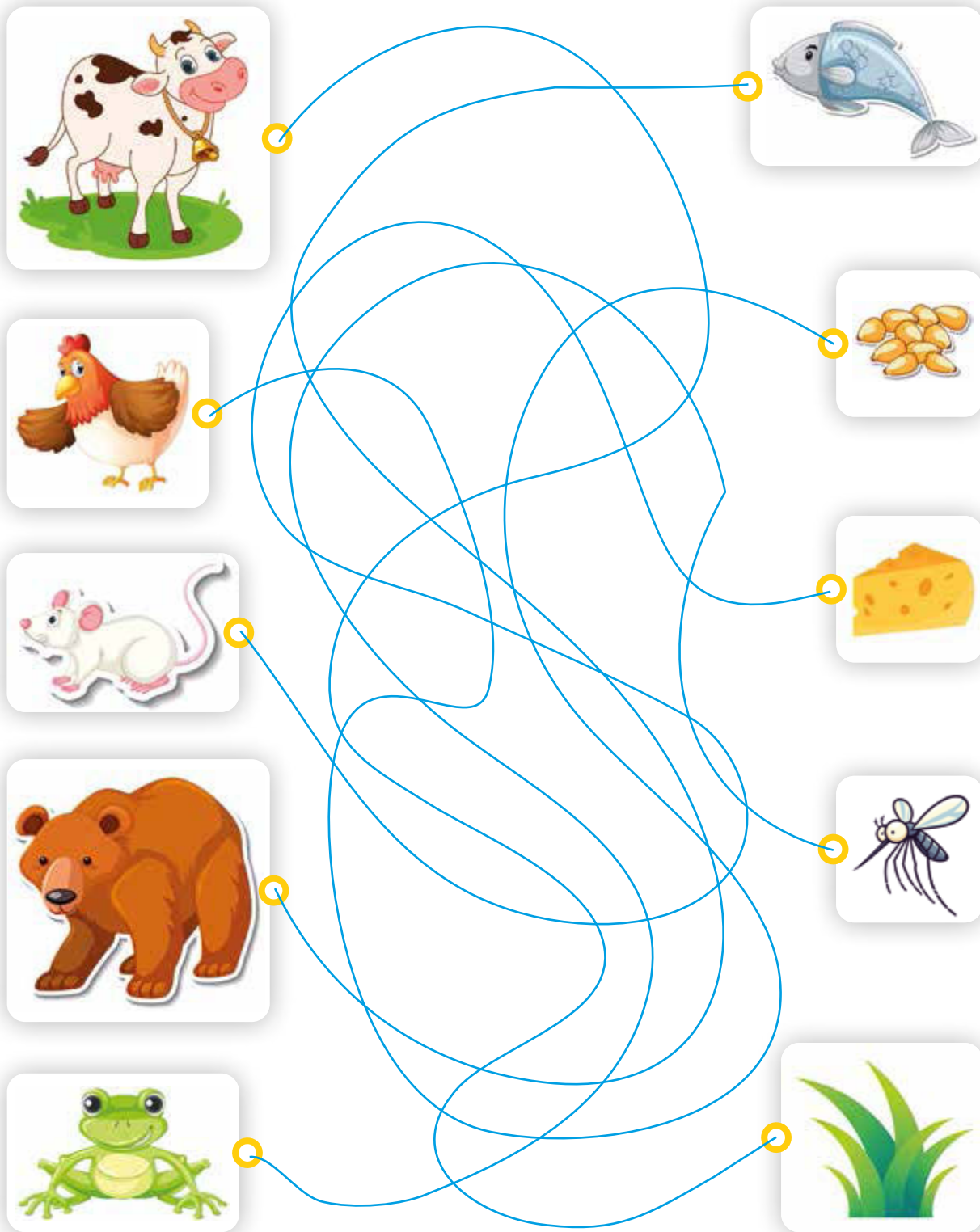
Άρα, τα ζώα τον χειμώνα:

- πέφτουν σε χειμερία νάρκη,
- μεταναστεύουν ή
- προσαρμόζονται.

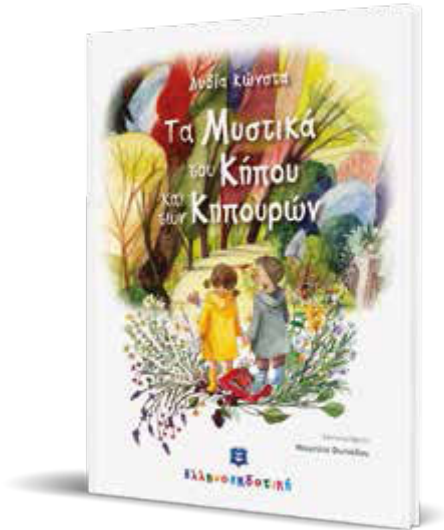
Χρησιμοποιούμε το διπλανό εικονίδιο και διαβάζουμε τις πληροφορίες.

Τι τρώνε; Ας ακολουθήσουμε με το δαχτυλάκι μας τη γραμμή που ξεκινά από κάθε ζώο της πρώτης στήλης για να δούμε τι τρώει.

Να διαβάσουμε εκείνο το όμορφο παραμύθι με τίτλο «**Τα Μυστικά του Κήπου και των Κηπουρών**»;

Λυδία Κώνστα, *Τα Μυστικά του Κήπου και των Κηπουρών*, εκδ. Ελληνοεκδοτική (εικονογράφηση: Μαιρηλία Φωτιάδου)

Ποια είναι η δουλειά των κηπουρών;
Τι εργαλεία χρησιμοποιούν στη δουλειά τους;

Ας γίνουμε τώρα κι εμείς **μικροί κηπουροί και ας φυτέψουμε τα δικά μας μικρά ή μεγάλα φυτά!**

Πρώτα όμως ας ξεκινήσουμε κάνοντας μια μικρή έρευνα, όπως κάνουν οι επιστήμονες. Θα κάνουμε **ένα πείραμα** με όσα χρειάζονται τα φυτά. Για να δούμε...

- ▶ Τι θα γίνει, αν ένα φυτό δε «βλέπει» ποτέ το φως του Ήλιου;
- ▶ Τι θα γίνει, αν ένα φυτό δεν έχει όσο νερό χρειάζεται;
- ▶ Τι θα γίνει, αν ένα φυτό δεν έχει ούτε νερό ούτε φως;

Ας φυτέψουμε αρχικά φακές σε μικρά γλαστράκια. Κάθε ημέρα για έναν μήνα θα παρατηρούμε το γλαστράκι μας και θα καταγράφουμε τι συμβαίνει. Στο τέλος, θα βγάλουμε τα συμπεράσματά μας.

Τι θα χρειαστούμε;

Ας φτιάξουμε τη λίστα μας και ας συμφωνήσουμε τι θα φέρουμε στην τάξη.

Χρησιμοποιούμε το διπλανό εικονίδιο και φτιάχνουμε τη λίστα μας.

Και τώρα ας ακολουθήσουμε τις οδηγίες...

Ακολουθούμε 7 βήματα για να φυτέψουμε φακούλες!

- Παίρνουμε ένα μικρό γλαστράκι (π.χ. ένα πλαστικό ποτήρι).
- Βάζουμε μέσα λίγο βαμβάκι.
- Βάζουμε επάνω μια μικρή χουφτίτσα φακές.
- Ρίχνουμε λίγο νεράκι να ποτιστούν οι φακές.
- Βάζουμε το γλαστράκι μας σε φωτεινό μέρος.
- Ρίχνουμε λίγο νεράκι, όποτε χρειάζεται.
- Παρατηρούμε και καταγράφουμε κάθε ημέρα τι συμβαίνει στις φακούλες μας.

**ΣΗΜΑΝΤΙΚΗ ΣΗΜΕΙΩΣΗ:
ΟΙ ΦΑΚΟΥΛΕΣ ΧΡΕΙΑΖΟΝΤΑΙ
ΤΗΝ ΑΓΑΠΗ ΚΑΙ ΤΗ ΦΡΟΝΤΙΔΑ ΜΑΣ!**

Χρησιμοποιούμε το διπλανό εικονίδιο και κάνουμε τις επιλογές μας στη λίστα.

Πώς όμως μπορούμε να δούμε τι θα γίνει, αν αφήσουμε ένα γλαστράκι με φακούλες **χωρίς νερό**;

Μήπως να αφήσουμε τις φακές σε ένα γλαστράκι απότιστες;

Πώς μπορούμε να δούμε τι θα γίνει, αν ένα γλαστράκι με φακές είναι σε μέρος **χωρίς φως**;

Μήπως να αφήσουμε τις φακές σε ένα γλαστράκι μέσα σε ένα κουτί ή σε ένα ντουλάπι;

Τι θα συμβεί τότε;

Για να καταγράψουμε τις παρατηρήσεις μας, χρειαζόμαστε ένα φύλλο παρατήρησης όπως αυτό εδώ:

ΦΥΛΛΟ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗΣ

ΜΗΝΑΣ :
ΧΡΟΝΙΑ :

ΔΕΥΤΕΡΑ	ΤΡΙΤΗ	ΤΕΤΑΡΤΗ	ΠΕΜΠΤΗ	ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ

ΤΟ ΓΛΑΣΤΡΑΚΙ

φυτό με φως και νερό

φυτό με φως, χωρίς νερό

φυτό χωρίς φως, με νερό

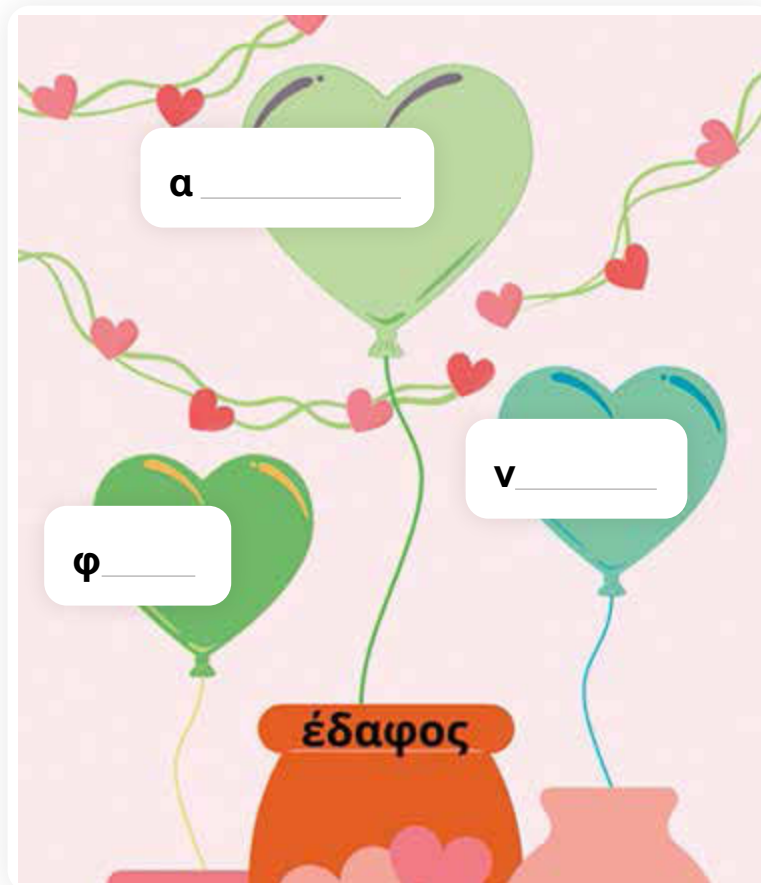
φυτό χωρίς φως και χωρίς νερό

ΟΝΟΜΑΤΑ ΤΩΝ ΜΕΛΩΝ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗΣ ΟΜΑΔΑΣ

Χρησιμοποιούμε τα διπλανά εικονίδια και σημειώνουμε τις παρατηρήσεις μας.

Τελικά, τι χρειάζεται ένα φυτό για να μεγαλώσει;

Χρησιμοποιούμε το διπλανό εικονίδιο και γράφουμε τις λέξεις που λείπουν.

Δεν ξεχνάμε πώς κλείνει και το παραμύθι «Τα Μυστικά του Κήπου και των Κηπουρών»:

*ό,τι φροντίζεις θα σε φροντίσει,
ό,τι ποτίζεις θα σε ποτίσει και
ό,τι αγαπάς θα σ' αγαπήσει!
Και ζήσαν αυτοί καλά κι εμείς καλύτερα!*

- ▶ Έχουμε αναρωτηθεί ποτέ γιατί φυτά σε σπίτια ανθρώπων μαραίνονται;
- ▶ Γιατί κάποιοι άνθρωποι σκοτώνουν αλεπούδες;

Τα ζώα και τα φυτά έχουν δικαιώματα!

Τι κάνουμε όταν συναντάμε ένα σαλιγκάρι, ένα μυρμήγκι, ένα γατί ή ένα αδέσποτο σκυλάκι στον δρόμο;

Κάπως έτσι αντέδρασαν οι γονείς του Γιώργου βλέποντας μια γάτα με τα τρία νεογέννητα γατάκια της κάτω από το παράθυρο του σπιτιού τους στο βιβλίο «**Τα αδεσποτάκια της Μπαρτσελόνα**»!

Στέργια Κάββαλου, *Τα αδεσποτάκια της Μπαρτσελόνα*, εκδ. Ελληνοεκδοτική (εικονογράφηση: Πετρούλα Κρίγκου)

Ας δούμε, λοιπόν, εμείς πώς πρέπει να αντιδρούμε σε αντίστοιχες περιπτώσεις... Κυκλώνουμε τις σωστές απαντήσεις.

Τι κάνουμε, όταν συναντάμε ένα **σαλιγκάρι**;

1. Το πατάμε με δύναμη.
2. Το παίρνουμε και το δίνουμε στη μαμά μας να το ψήσει για μεσημεριανό.
3. Το αφήνουμε ήσυχο.

Τι κάνουμε, όταν συναντάμε στον δρόμο έναν **σκύλο** που δε γνωρίζουμε;

1. Τον χαϊδεύουμε αμέσως.
2. Τρέχουμε φωνάζοντας δυνατά.
3. Δεν τον πειράζουμε, απλώς τον παρατηρούμε από απόσταση.

Τι κάνουμε, όταν βλέπουμε μια **φωλιά πουλιών**;

1. Την παίρνουμε και τη φέρνουμε στην τάξη να τη δείξουμε στους φίλους και τις φίλες μας.
2. Βεβαιωνόμαστε ότι η φωλιά δε χρησιμοποιείται, πριν πλησιάσουμε για να την παρατηρήσουμε.
3. Κάνουμε φασαρία για να διώξουμε τα πουλιά και να δούμε αν υπάρχουν αυγά μέσα στη φωλιά.

Πού ζουν τα ζώα; Πού ζουν καλύτερα τα ζώα;
Παρατηρούμε τις εικόνες και συζητάμε.

Ιδέα! Μπορούμε να συζητήσουμε και να φτιάξουμε μια αφίσα με κανόνες για την προστασία ενός βιότοπου που προτιμάμε. Αυτό μπορεί να ονομασθεί και **οικοκώδικας!**

Ο οικοκώδικας είναι ένα σύνολο κανόνων.

Για παράδειγμα, τι μπορούμε να κάνουμε εμείς για να προστατέψουμε τον κήπο του σχολείου μας; Τι μπορούμε να κάνουμε για το κοντινό δασάκι ή το πάρκο; Για την παραλία όπου κολυμπάμε το καλοκαίρι;

Ας διαλέξουμε τον βιότοπο που προτιμάμε και ας φτιάξουμε τους κανόνες φροντίδας και προστασίας του.

Χρησιμοποιούμε το διπλανό εικονίδιο και συμπληρώνουμε τον οικοκώδικα.

Χρησιμοποιούμε το διπλανό εικονίδιο για να εκτυπώσουμε και να συμπληρώσουμε τον οικοκώδικα.

Ποια είναι τα μέρη ενός φυτού; Τα ονομάζουμε και τα γράφουμε.
Ποια κοινά μέρη μπορούμε να διακρίνουμε σε ένα ηλιοτρόπιο και μια φασολιά; Κυκλώνουμε με ένα χρώμα κάθε κοινό τους μέρος και το ονομάζουμε.

The image shows two plants side-by-side. The top plant is a sunflower with a yellow flower and green leaves. The bottom plant is a bean plant with green leaves and a root system. Lines connect various parts of both plants to empty white boxes for labeling. The boxes are arranged in two columns, one on the left and one on the right of each plant.

Χρησιμοποιούμε το διπλανό εικονίδιο και βλέπουμε τα μέρη ενός φυτού.

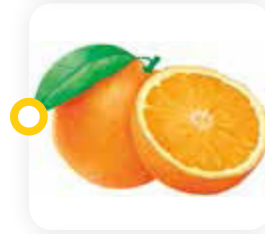
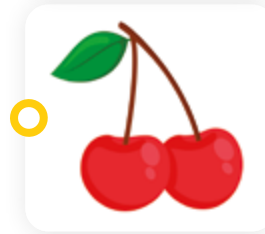
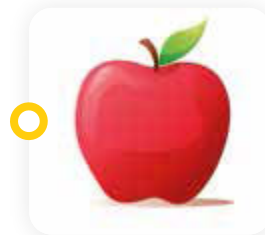
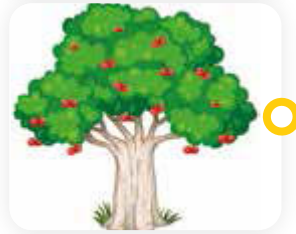

Τα δέντρα και οι καρποί τους!

Κάποια δέντρα ονομάζονται **καρποφόρα**, γιατί κάποια στιγμή του χρόνου βγάζουν:

Ας αντιστοιχίσουμε τα δέντρα με τους καρπούς τους.

Χρησιμοποιούμε το διπλανό εικονίδιο και ταιριάζουμε τα δέντρα με τα φρούτα.

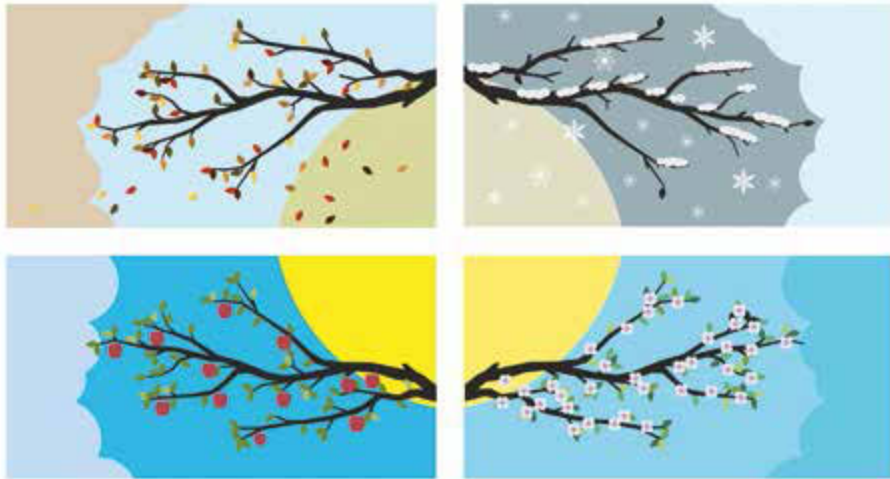
Το ήξερες;

Οι αρχαίοι Έλληνες πρόσφεραν ένα στεφάνι ελιάς στους νικητές των Ολυμπιακών Αγώνων!

Ας παρατηρήσουμε τις παρακάτω εικόνες και ας σκεφτούμε **ποια εποχή** μάς θυμίζουν.

αιθαλή ή φυλλοβόλα

- ▶ Τα δέντρα που όλο τον χρόνο κρατούν τα φύλλα τους ονομάζονται _____.
- ▶ Τα δέντρα που ρίχνουν τα φύλλα τους το φθινόπωρο και τον χειμώνα ονομάζονται _____.

Κόβουμε φυτά από την επόμενη σελίδα και τα κολλάμε στον χάρτη εδώ.

λεβάντα

φουντουκιά

χαμομήλι

κυπαρίσσι

έλατο

ελιά

ρίγανη

βαμβάκι

Στη χώρα μας λένε ότι έχουμε έναν τεράστιο θησαυρό!

7.000

26.000

Ποιος από εμάς μπορεί να διαβάσει αυτούς τους αριθμούς;

Οι επιστήμονες λένε ότι στην Ελλάδα υπάρχουν περισσότερα από **7.000** διαφορετικά φυτά και περίπου **26.000** διαφορετικά ζώα!!!

Ας σκεφτούμε γιατί αυτός ο τεράστιος αριθμός φυτών και ζώων θεωρείται θησαυρός...

Χρησιμοποιούμε το διπλανό εικονίδιο και διαβάζουμε φυτά και ζώα της Ελλάδας.

Ας δούμε τι θυμόμαστε...

Πάμε να κυκλώσουμε μόνο τα **άβια** στην παρακάτω εικόνα.

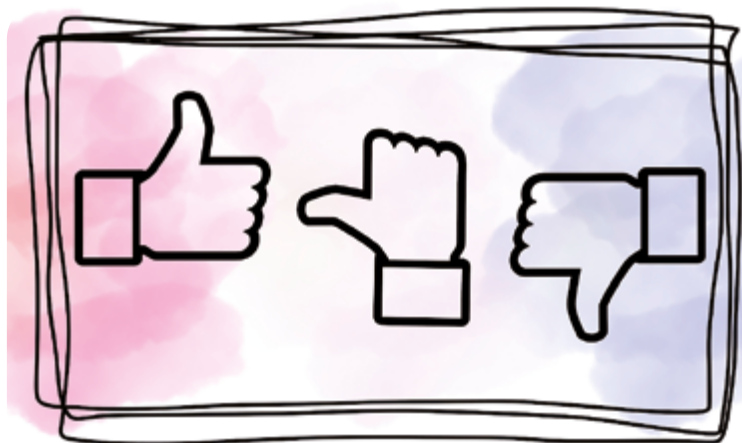
Ας γράψουμε τώρα τι κάνουν τα έμβια και δεν κάνουν τα άβια.

έμβια

Πώς τα πήγαμε σε αυτήν την ενότητα; Κυκλώνουμε το χεράκι που μας εκφράζει.

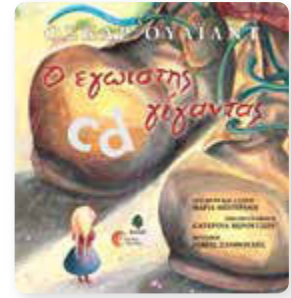

πώς πήγε;

Συμπληρωματικό υλικό

- ▶ Ο συγγραφέας **Oscar Wilde** έχει γράψει ένα παραμύθι με τίτλο «Ο εγωιστής γίγαντας», μια ιστορία σε έναν κήπο όπου μαζί με τα συναισθήματα του γίγαντα περνάνε οι τέσσερις εποχές.

Όσκαρ Ουάιλντ, *Ο εγωιστής γίγαντας*, εκδ. Κέδρος
(εικονογράφηση: Κατερίνα Βερούτσου)

- ▶ Ας παίξουμε **το παιχνίδι των 10 ερωτήσεων!**

Σύνοψη

Ο άνθρωπος, τα ζώα και τα φυτά είναι ζωντανοί οργανισμοί.

Όλοι οι ζωντανοί οργανισμοί αναπνέουν, κινούνται, τρέφονται, μεγαλώνουν, γεννούν.

Η πέτρα, το σίδηρο, το αυτοκίνητο και το τάμπλετ είναι άβια αντικείμενα.

Γλωσσάρι

έμβια: οι ζωντανοί οργανισμοί.

άβια: αντικείμενα που δεν έχουν ζωή.

δέντρα ανθοφόρα: δέντρα που έχουν άνθη και από αυτά στη συνέχεια δημιουργούνται οι καρποί.

δέντρα φυλλοβόλα: δέντρα που ρίχνουν τα φύλλα τους το φθινόπωρο και τον χειμώνα.

δέντρα αιθαλή: δέντρα που κρατούν τα φύλλα τους όλο τον χρόνο.

Χρησιμοποιούμε τα διπλανά εικονίδια, βλέπουμε και διαβάζουμε τη σύνοψη και το γλωσσάρι της ενότητας.

Σας άρεσαν οι αλλαγές μου
στο Α΄ Τεύχος του βιβλίου;

Υπομονή, μέχρι να
δείτε τις επόμενες...
Συνεχίζουμε, λοιπόν!

